

Nº124 (24.406)

2022 гъэм жэпуэгъуэм (октябрым) и 18, гъубж

ФІэліыкі зиіэ цІыхут, пщІэ зыхуащІ IэщIагъэлIт 3-нэ нап.

Тхьэмахуэм щэ къыдокІ

тепсэлъыхьащ

Пеганов Сергей.

тэмэму къалъытащ.

шытахэм.

технологие, атом кІэлъып-

лъыныгъэмкІэ федеральнэ

ІэнатІэм и Кавказ управле-

нэм Энергетикэмрэ гидро-

техникэ ухуэныгъэхэмрэ кІэ-

щиІэ и къудамэм и унафэщІ

Республикэм и муниципаль-

Экологие,

АдыгэлІ **ШЫПКЪЗ** 3-нэ нап.

• И уасэр зы тумэнщ

Республикэр щ Іымахуэм

зэрыхуэхьэзырыр

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Музыкэ школыр къызэІуахыж

4-нэ нап.

КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек гъуэгухэр егъэфІэкІуэным теухуа зэхыхьэшхуэм хэтащ

комплексым и ліыкіуэхэр, гъуэгухэм къы-

УРЫСЕЙМ и щІыналъэ куэдым я Іэтащхьэхэм ящІыгъуу КъБР-м и унафэщІ КІуэкІуэ Казбек ирихьэлІащ «Гъуэгу хозяйствэм зэпІэзэрыту зегъэужьыныр» пленар зэlущlэмрэ Урысей Федерацэм и Къэрал советым «Транспорт» унэтІыныгъэмкІэ и комиссэм и лэжьыгъэмрэ.

УФ-м и Президент Путин Владимир пленар зэјущјэм хэтахэм хъуэхъу псалъэхэмкіэ захуигъэзащ. Абы къыхигъэщхьэхук ащ зэрыщыту къэралым, апхуэдэу щІыналъэ щхьэхуэхэм я дежкІэ гъуэгу хозяйствэм зегъэужьыным мыхьэнэшхуэ зэриІэр. Къэралым и унафэщІым къигъэлъэгъуащ гъуэгу лэжьакІуэхэм экономикэм зегъэужынымрэ цыхухэм я псэукіэр егъэфіэкІуэнымрэ куэд зэрыхащІыхыыр.

УФ-м и Правительствэм и Унафэщ Мишустин Михаил видеосвязым и Іэмалхэмкіэ зэіущіэм хэтахэм я пащхьэ къыщыщыпсальэм зэпкърихащ къэралым и гъуэгухэм адэкіи зегъэужьынымкіэ щыіэ хэкІыпІэхэр. Президентым къызэригъэувам тету иджыблагъэ зэхалъхьащ ІэнатІэм зегъэужьыным и лъэныкъуэкІэ илъэситхум къриубыдэу ялэжьынухэм я планыр. Абы ипкъ иткіэ къагъэсэбэпыну ахъшэр сом триллион 13-м щ егъу ик и ар хурикъунущ километр мини 100-м щІигъу егъэфІэкІуэным теухуауэ ирагъэкІуэкІыну лэжьыгъэхэм. Илъэситху планым хиубыдэу иджырей гъуэгухэр щащІынущ Санкт-Петербург щегъэжьауэ Владивосток нэсыху.

УФ-м и Правительствэм и УнафэщІым и къуэдзэ Хуснуллин Марат зэрыжи амк іэ, апхуэдэ илъэситху планхэр къэралым и шІыналъэ псоми щызэхалъхьэнущ икІи абыхэм Федеральнэ гъуэгу агентствэм зыхуэфащэ зэгуры уэныгъэхэр иращ ыл энущ. Зыужьыныгъэ хэхахэр ягъуэтынущ муниципальнэ, щІыналъэ гъуэгухэм. Хуснуллин Марат къыхигъэщхьэхукіащ гъуэгу хозяйствэр тэмэму зехьэнымрэ зыхуей хуэгъэзэнымкІэ системэ зэгуэт къызэгъэпэщын зэрыхуейр.

Зэlущіэм къыщаіэтащ санкцэхэм я лъэ-

Гъуэгу хозяйствэм и лэжьакіуэхэм я хъэнэм гъуэгу хозяйствэр зэблэу къыхэмахуэм илэ къихуэу Урысей Федерацэм мыкlыу лэжьэн папщіэ зэфіэгъэкіыпхъэ-Транспортымкіз и министерствэм и дэіз- хэм, программэ хэхахэр гьэзэщіэнымкіз пыкъуныгъэкіэ Къэзан щрагъэкіуэкіащ стратегиехэр пхыгъэкіыным, гъуэгу фонд-«Гъуэгу-2022» дунейпсо зэхыхьэшхуэр. хэр къызэгъэпэщыным пыща Іуэхухэр, ав-Абы кърихьэліащ дуней псом щыціэрыіуэ тотуризмэм, абы и инфраструктурэм зеэкспертхэр, Урысейм и гъуэгу-транспорт гъзужьыныр, нэгъуэщІхэри. Къэпсэлъахэм къыхагъэщхьэхук ащ фэбжьхэр нэхъ мащ э щагъэсэбэп материалхэмрэ техникэмрэ зэрыхъумрэ гъузгу къэхъукъащіз зэмылізукъыщіззыгъэкіхэр, щіэныгъэ лэжьакіуэ- жыыгъуэхэм хэкіуадэхэм я бжыгъэм зэры кІэрыхумрэ гъуэгу лэжьакІуэхэм я ехъулІэныгъэ нэхъыщхьэ дыдэу зэрыщытыр. Апхуэдэ ехъулІэныгъэхэр Къэбэрдей-Балъкъэрми зэрыщы вр псом хуэмы дэу иужьрей

илъэситІым нэхъ нэрылъагъу хъууэ хуе-

Хуснуллин Марат зэрыжиlамкlэ, «Фlагъ лъагэ зиІэ гъуэгу шынагъуэншэхэр» лъэпкъ проектым елэжьыным пащэнущ 2035 гъэм нэсыху. А проектым, гъуэгухэр егъэфІэкІуэным хуэгъэза нэгъуэщ программэхэм япкъ иткІэ иужьрей илъэсищым къриубыдэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм гъуэгуу километр 600-м щ игъу зыхуей щыхуагъэзащ. Дызэрыт илъэсым щІыналъэ, щІыпІэ мыхьэнэ зиІэ автомобиль гъуэгуу ки лометри 170-м щІигъу, лъэмыж зэмыліэужьыгъуэу метри 134-рэ къагъэщ рэщ рэжы ну, гъуэгуу километр 70 хуэдизым уэздыщыф адзэну зыхуагъ эувыжауэ щытащ. Ипэжыпіэкіэ республикэм и гъуэгу лэжьакІуэхэм къапэщыта къалэнхэр нагъэблэгъащ, языныкъуэ лэжьыгъэхэр ягъэува піалъэхэр къэсыным куэд иіэжу зэфіа-

«Ди щІыналъэм и экономикэ зыужьыныгъэм и унэтІыныгъэ нэхъыщхьэ дыдэхэм ящыщщ гъуэгу ухуэныгъэр. 2023 гъэм ди республикэм а ІэнатІэм щытрагъэкІуэдэнущ сом меларди 4,4-рэ. Лъэпкъ проектым ипкъ иткіэ щыіэ мардэхэм къезэгъыу автомобиль гъуэгуу километр 70-м щ игъу, лъэмыжрэ гъуэгу зэхэкІыпІэу метр 261-рэ щызэрагъэпэщыжынущ, щІыналъэ мыхьэнэ зиІэ гъуэгуу километр 30 нэхърэ мынэхъ мащІэм уэздыгъэхэр щыфІадзэнущ. «ЩІыналъэ, щіыпіэ мыхьэнэ зиіэ автомобиль гъуэгухэм зегъэужьыныр» федеральнэ проектым ипкъ иткІэ автомобиль гъуэгуу километр 23,8-рэ «Къуажэ щІыналъэхэм комплекснэу зегъэужьыныр» къэрал программэм ипкъ иткіэ километр 18,6рэ щыІэ мардэхэм къезэгъыу зэрагъэпэщыжынущ. Апхуэдэу дэ Іэмал имыІэу пытщэнущ ди къалэ мыинхэм я уэрамхэр зэlузэпэщ щіынымкіэ лэжьыгъэхэм», - зэlyщІэшхуэр зэрекІуэкІам щытепсэльыхьы жым жиіащ Кіуэкіуэ Казбек.

КъБР-м и Парламентым и зэ**І**ущІэм, «Правительствэм хухах сыхьэтым» хыхьэу, щытепсэлъыхьащ республикэр бжьыхьэ - щІымахуэ лъэхъэнэм зэрыхуэхьэзы-

КъБР-м ухуэныгъэмрэ псэупіэ-коммунальнэ Іэнатіэмкіэ и министр Бэрбэч Алим къыхигъэщащ мыгъэрей бжьыхьэмрэ щІымахуэмрэ унэхэр зэрагъэплъынум зэрыхуагъэхьэзыр лэжьыгъэхэм сом мелуан 739,459-рэ зэрыхухахар. Жэпуэгъуэм и 11-м ирихьэлІэу а Іуэхухэм трагъэкІуэдащ сом мелуан 676рэ мин 363-рэ. Къэбгъэлъагъуэмэ, иджыпсту фэтэр куэду зэхэт унэ 2584-рэ зэрагъэплъынум хуэхьэзырщ (проценти 100-кІэ ягъэзэ-

Бэрбэчыр тепсэлъыхьащ котельнэхэм, хуабэмрэ псымрэ зэрыкіуэ бжьамийхэм я щытыкІэм. Къэбэрдей-Балъкъэрым и къалэ округ, район псори проценти 100-кІэ хьэзырщ, Налшык къалэм къи-щынэмыщІа. Къалащхьэм щыІэ котельнэ 66-м щыщу 62-р дагъуэншэщ, хуабэ зэрыкіуэ бжьамийуэ километр 274-м щыщу километр 257,56рэ ягъэхьэзыращ. АдэкІи Іуэхум йолэжь.

Апхуэдэуи республикэм и бюджет ІэнатІэ псори проценти 100-кІэ хуагъэхьэзыращ щІымахуэм. Сымаджэщ- лъыплъынымкІэ хэр, школхэр, сабий гъэсапІэхэр, жьы хъуахэр щыпсэу унэхэр ягъэплъын щадзэ зыкъызэрыхуагъазэм ипкъ ит-

лъам къыхигъэщащ унэхэр зыхуагъэхьэзырар гъэплъын щыщІадзэр магъэр градуси 8-м нэхърэ нэхъ жа нэужь, 12-м я лэжьыгъэр лъытэным, мащІэу шытмэщ.

Хуабэр езыт ІуэхущІапІэхэмрэ муниципальнэ щіына- нэ щіынальэу 65-м къыхьэ - щіымахуэ піальэм зэры- ным теухуауэ я Іуэху зытетыр. налогхэмрэ финанс Іуэху- мунальнэ Іуэхущіапіэмрэ гъэ-

хуэхьэзырым зэlущlэм щы-Ныкъусаныгъэ я ахэр зэрагъэзэкІуэжар жэпуэгъуэм и

13-м къагъэлъэгъуащ муни-

ципальнэ шІыналъэу 32-м.

- Республикэм и район администрацэхэм лэжьыгъэхэр щІагъэхуэбжьэн хуейщ зыми КъБР-м и нэІэм щІэмыт, фэтэр куэду зэхэт унэхэр бжьыхьэ - щІымахуэ гъэплъыгъуэм зэрыхуэ-Абы зэрыжиІамкІэ. Іэнахьэзырыр къапшытэн и лъэтІэм и лэжьакІуэхэри хэтащ ныкъуэкІэ. Иджырей хабхуабэр езыт ІуэхущІапІэ 16-р зэхэмкІэ унэхэр щагъэплъ Къишынэмышауэ, къэпсэ- гъэплъыгъуэ палъэм зэры- палъэм щыхьэт техъуэ паскъэзып- портхэр зимыІэхэр Къыщіагъэща хуохъу муниципальнэ щіына-

къэпсэлъам. Депутатхэм Іуэхугъуэ зыбжанэ къаІэтащ. КъБР-м и лъэхэмрэ 2022 гъэм и бжыы- щапщытащ унэхэр гъэплъы- Парламентым Бюджетымкіэ, Ухуэныгъэмкіэ, псэупіэ-ком-

хэмкІэ и комитетым и унафэщі Афэщіагъуэ Михаил щі упщіащ уней і уэхущіапіэхэм үнэхэр гъэплъыгъуэ пlaкъыщыкІэрагъэхукІэ жэуап яхьрэ-ямыхьрэ. Абы

• КъБР-м и Парламентым

ягъэплъхэм я нэІэ нэхъ тра-ГЪЭТЫНУ КъБР-м и Парламентым ЛэжьыгъэмкІэ, социальнэ политикэмрэ узыншагъэр хъумэнымкіэ и комитетым и унафэщіым и къуэдзэ, ЛДПР фракцэм и унафэщі Безгодьхуитхукіэ зэкіэльыпыту хуаба- ныкъусаныгъэхэр ягъэзэкіуэ- лъэр зэрыщыту хьэзыру къэ- кэ Владимир жиіащ жьы дыщІигъуащ хъуа бжьамийхэр зэхъуэ-

кІынымрэ егъэфІэкІуэнымрэ гулъытэ хуэщІын зэрыхуейр. КъБР-м и Парламентым

сыныпхъэ-энергетикэ Іэнатlэмкlэ и комитетым и унафэщі Токъу Руслан псэупіэкоммунальнэ ІэнатІэм и щыщытепсэлъыхьым, къыхигъэщащ бжьамийхэм, кІапсэхэм, н.къ. я нэхъыбэр жьы зэрыхъуар, коммунальнэ Іуэхутхьэбзэхэр тэмэму къызэрызэрамыгъэпэщыр, Іуэхущіапіэхэм я щіыхуэхэм зэрыхэхъуэ зэпытыр, нэгъуэщІхэри.

ЗэІущІэм къыщыпсэлъащ КъБР-м ухуэныгъэмкІэ, псэупіэ-коммунальнэ Іэнатіэмрэ гъуэгу ІуэхухэмкІэ и министрым и чэнджэщэгъу **Бэлагъы**

Борис. Депутатхэм къыхагъэщащ «Правительствэм хухах сыхьэтым» зыщыхуагъэхьэзырым, япэщІыкІэ комитетым и зэlущlэм зэрыщызэпкърахар щыІэ гугъуехьхэмрэ абыхэм я хэкІыпІэхэмрэщ.

Зэіущіэм щыжаіахэр къэзэлэжьыпхъэхэр ягъэбелджылащ.

КъБР-м и Парламентым и зи чэзу зэlущlэр жэпуэгъуэм и 27-м ирагъэкІуэкІыну траухуащ.

Депутатхэр елэжьын щІадзащ «2023 гъэм щІыналъэм къыщахь ахъшэр къэзыгъэлъагъуэ коэффициентыр гъэбелджылыным теухуауэ» КъБР-м и законым и проеккъыхуриджащ фэтэр куэду тым. Апхуэдэуи хэплъащ сазэхэт унэхэм ящыщу щхьэхуэу бийхэм я узыншагъэмрэ зыужьыныгъэмрэ зэран хуэхъу хъыбарыщІэхэм мэным, къэралыр цІыхум щІэгъэкъуэн зэрыхуэхъум, физическэ щэнхабзэм, спортым ятеухуа федеральнэ за-

> конхэмрэ жэрдэмхэмрэ. ЗэІушІэм арэзы шытехъуаш республикэм и ІэнатІэ зэхуэмыдэхэм Іут цІыху зыбжанэ КъБР-м и Парламентым и ЩІыхь тхылъ зэрыратынум и унафэм.

> > КъБР-м и Парламентым и

НэхъыфІхэм хабжэ

Мы махуэхэм Москва щекіуэ-кіащ «Мать и дитя - 2022» XXIII урысейпсо щізныгъз егъзджэныгъэ форум. Абы шытепсэлъыхьащ ди республикэм и Перинатально центрым и лэжьыгъэр сыт и лъэныкъуэкІи зыхуей хуэзэу къызэрызэгъэпэщам.

ЦІЫХУБЗ уэндэгъухэм щхьэкіэ реаниматологиемрэ анестезиологиемкІэ лъэпкъ медицинэ къэхутэныгъэ центрым и унафэщ1 Кецкалэ Михаил жиlаш Къэбэрдей-Балъкъэрым и Перинатальнэ центрыр Урысейм щыІэ апхуэдэ медицинэ ІуэхущІапІэхэм я нэхъыфіхэм ящыщ зыуэ зэрышытыр. Абы и псалъэхэм къызэрыхэщамкіэ, ціыхубз уэндэгъухэм реанимацэ дэГэпыкъуныгъэхэр ягъуэтынымкІэ центрым и лэжьыгъэр хъарзынэу зэтеуб-

Кецкалэ Михаил академик Ку-

лаков В. И. и цІэр зезыхьэ, АкушерствэмкІэ, гинекологиемрэ перинатологиемкІэ лъэпкъ медицинэ къэхутэныгъэ центрым и лэжьакіуэхэр щіыгъуу фокіадэ мазэм лэжьыгъэ ІуэхукІэ щыІащ республикэм и Перинатальнэ центрым. Абы щыгъуэм Іэщіагъэліхэм ялъэгъуахэр къызэщіакъуэжу жаlауэ щытащ lуэхущlапІэм и анестезиологие-реанимацэ дэІэпыкъуныгъэр къалэшхуэмех шеле клиникэ пъэщхэм ейм къызэрыкІэрымыхур, лъагэ зи в технологиехэр и лъабжьэу операцэ хьэлъэхэр зэрырагъэкіуэкіыр, зыхуэныкъуэ хущ-хъуэхэмкіи Іэмэпсымэхэмкіи ІэмэпсымэхэмкІи къызэрызэгъэпэщар. Къищынэмыщіауэ, институтым и іэщіагъэлІхэмрэ Перинатальнэ центрым и дохутырхэмрэ лэжьыгъэ и піалъэкіэ зэхъуэжащ, щытыкіэ хьэлъэ къихута цІыхубз уэндэгъухэм зэрегэзэну щгыкгэхэм ятеухуауэ я еплъыкІэхэри утыку къра-

Республикэм и Перинатальнэ центрыр къэралым и медицинэ клиникэ, институт цІэрыІуэхэм жыджэру ядолажьэ, абыхэм я чэнджэщхэм тету операцэ гугъухэр щрагъэкІуэкІи мызэ-мытІэу къахуохуэ.

еєм ішімешеський

Бжание Аслъэн Степашиным къыхигъэщащ тхылъ Іуэхур куэдым зэрелъытар, Урысейм-Абхъазымрэ зэрызэдэлэжьэну щІыкІэм мыхьэнэшхуэ зэриІэр.

дывдэлэжьэну дыхьэзырщ», - жиlащ

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

Дыгъуасэ республикэ сыма- жьэм. джэщхэм «В» классым хыхьэ «ДэІэпыкъуэгъу псынщІэ» автомобиль 12рэ «С» классым хиубыдэ реанимобили 2-рэ иратащ.

АПХУЭДЭ машинэхэр яІэрыхьащ Республикэ сабий клиникэ центрым, Шэрэдж, Май щІыналъэхэм щыІэ центральнэ сымаджэщхэм, Зеикъуэ дэт медицинэ ІуэхущІапІэм. Медицинэ къэхъукъащІэ шынагъуэхэмкІэ Къэбэрдей- Балъкъэр центрым автомобили 3-рэ зы реанимобилрэ ху-

фэщІым и къуэдзэ Хъубий Марат дицинэ ІуэхущІапІэхэм санитарнэ мареспубликэм и медицинэ ІуэхущІа- шинэу 58-рэ яІэрыхьащ, дэтхэнэми піэхэм я унафэщіхэм «Дэіэпыкъуэгъу зыхуэныкъуэ псори иту. А псори сэбэл псынщіэ» автомобилхэр щаритыжым мэхъу дэіэпыкъуэгъу хуэныкъуэ сымажиlащ: «Дэ аргуэру къытlэрыхьащ джэхэм я деж и чэзум дохутырыр «ДэІэпыкъуэгъу псынщІэ» ІэнатІэм и нэсынымкІэ. автомашинэхэр. Ар кърикІуащ УФ-м и Президентым ищІа унафэм тету ди хэкум къыщыщІагъэкІ машинэхэр дэГыгъынымкІэ программэр зэрыла-

Иужьрей илъэсхэм мы ІэнатІэм и автомобиль паркыр процент 70-кІэ зэтхъуэкІащ. Машини 142-рэ махуэ къэс мэлажьэ. Иджыпсту апхуэдэ хуэныкъуэ ІуэхущІапІэ щыІэжкъым, псори иридгъэкъуащ. Нэгъабэ участковэхэм папщіэ машинэ псынщіэу 40 районхэм зэдай унэтІыныгъэ зыбжанэ къытІэрыхьащ. А псори щІызэдгъэхъузиІэ сымаджэщым, Бахъсэн, Дзэлы- лІэфыр республикэм и Іэтащхьэр мекъуэ, Прохладнэ, Шэджэм, Тэрч, дицинэ ІэнатІэм зэрыхуэнабдзэгубдзаплъэрщ, абыхэм я лэжьыгъэр нэсу къызэрыгурыІуэрщ. УнафэщІым и апхуэдэ еплъыкІэмрэ федеральнэ министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ зэрыдэлэжьэфымрэ къыпэкlуащ ар».

Ди хэкум къыщыщІагъэкІ автомашинэхэр дэІыгъынымкІэ программэм КъБР-м и Правительствэм и Уна- ипкъ иткlэ, иужьрей илъэсищым ме-

> КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

Ди къуэш республикэхэм

Дзэліхэм ядоіэпыкъу

АДЫГЕЙ. АР-м и унафэщіхэм къызэралъытэмкіэ, дзэ къалэнхэр ягъэираджэжа шіалэхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ гулъытэ хэха яхуэщІын хуейщ. «Псом япэ игъэшыпхъэр тыншу псэун папщІэ зыхуэпсомкіи къызэгъэпэщы-

КЪАЛЭХЭМРЭ щІыналъэхэмрэ я ад- жьыгъэншэу дэс бзылъхугъэхэрщ.

министрацэхэм я унафэщіхэм я нэіэ щагъэтын хуейщ дзэлым и унагъуэм и Іуэху зыІутыр. Щалэхэм къэралыр яхъумэ, дэ тыншу дыпсэун, дылэжьэн папщІэ. Дэри ди къалэнщ ахэр зыпэрыт Іуэхур ядэтІыгъыу, я унагъуэмкІэ къэмыгупсысэн щхьэкІэ, зыхуей псомкІи къызэдгъэпэщыну», - жиІащ Адыгэ Республикэм и Іэтащхьэ Къум-- жиІаш пІыл Мурат. Апхуэдэуи унафэ къащтащ дзэ къалэнхэр ягъэзэщІэну ираджэжа щалэхэм ирата ахъшэм хуэдиз дяпэкІэ дзэ Іуэху хэхахэм хыхьэну гупыж зыщІхэми иратыну. Ар сом мини 100 мэхъу.

Нэхъыжьхэр ирагъаджэ

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. «Демографие» лъэпкъ проектым ипкъ иткlэ, КъШР-м щыщу ціыху 398-рэ я Іэзагъым хагъэхъуэну, ирагъэджэну зэхаублащ.

МЫР нэхъыбэу зыхуэгъэзар илъэс 50-м щхьэдэхахэрщ, пенсэ ныбжьым нэблэгъахэрщ, зи сабий кІэлъыплъу лэ-

«Урысей зэкъуэт» партым къыхилъ- лъэн иригъэблэгъащ. «Хуабжьу ди гуахьа жэрдэмыр зытеухуар Іуэхуншэ, ауэ пэщ ди къалащхьэм фыкъызэреблэжьы мыхъуа цІыхухэм сэбэпынагъ пылъу я зэманыр ягъэкІуэнырщ. Апхуэдэ щіыкіэкіэ я іэщіагъэм хагъэхъуэну хуитщ Урысей Федерацэм и цІыху мини 138-рэ. Ахэр зэрырагъаджэм пщІэ щІаткъым, ар къэралым

Мы Іуэхум Урысейм сом меларди 8,3рэ тригъэкІуэдэнущ.

«Демографие» лъэпкъ проектым и къалэнхэм ящыщщ илъэс 67-рэ хъуху цІыхур узыншэу, къарууфІэу щыгъэтыныр, пасэу дунейм ехыжхэм я бжыгъэр нэхъ мащІэ щІыныр, нэгъуэщІхэри.

ЗэпыщІэныгъэхэр ягъэбыдэ

АБХЪАЗ. Урысей и тхылъ зэгухьэныгъэм и ліыкіуэхэр лэжьыгъэ іуэхукіэ еблэгъащ Абхъаз Республикэм.

ТХЫЛЪ зэгухьэныгъэм и президент Степашин Сергей зи пашэ лыкіуэ гупыр АР-м и Президент Бжание Ас-

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм егъэджэныгъэмкІэ и къэрал ІуэхущІапІэхэм я лэжьакІуэхэм улахуэхэр зэрыхуагъэувым теухуа положенэр къэштэным и ІуэхукІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и

Правительствэм и Унафэ 2022 гъэм жэпуэгъуэм и 10-м Налшык къалэ

Урысей Федерацэм ЛэжьыгъэмкІэ и кодексым и 144-нэ статьям, «Лэжьакlyэ гуп щхьэхуэхэм лэжьапщІэ зэрыратым теухуауэ» 2010 гъэм накъыгъэм и 19-м къащта Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон унафэ №247-ПП-м; №35-РЗ-м и З-нэ статьям япкъ иткІэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительст-

вэм унафэ ещі: 1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм егъэджэныгъэмкіэ и къэрал Іуэхущіапіэхэм я лэжьакіуэхэм улахуэ зэрыхуагъэув щіыкіэм теухуауэ мы унафэм щІыгъу положенэр къэ-

2. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм ЦІыхухэр егъэджэнымрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм хуэгъэувын 2023 гъэм щІышылэм и 1-м фІэмыкІыу зэхилъхьэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэр хэплъэн папщІэ иритыну правовой актхэм я проекту мы къыкіэлъыкіуэхэр зыубзыхухэр:

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм егъэджэныгъэмкіэ и Іуэхущіапіэхэм папщіэ штаткІэ къагъэсэбэп лэжьакІуэхэм я бжыгъэмкІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм егъэджэныгъэмкіэ и Іуэхущіапіэхэм я унафэщіхэр лэжьыгъэм трагъэгушхуэн папщ о ират ахъшэр зэрагъэув щІыкіэр.

3. Муниципальнэ районхэм, къалэ округхэм я щІыналъэ администрацэхэм чэнджэщ етын егъэджэныгъэмкІэ муниципальнэ ІуэхущІапІэхэм я лэжьакІуэхэм улахуэхэр зэрыхуагъэув щІыкІэр ищхьэкІэ къыщыгъэлъэгъуа Положенэм къигъэувхэм ирагъэзэгъыжыну.

4. Къару ямыІэжу къэлъытэн: «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм егъэджэныгъэмкІэ и къэрал ІуэхущІапІэхэм я

№22-ПП лэжьакіуэхэм улахуэхэр зэрыхуагъэув отрас левой системэм теухуа положенэм и ІуэхукІэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2013 гъэм фокlадэм и 5-м къищта

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм курыт щіэныгъэ щрагъэгъуэт и къэрал еджапіэ шхьэхуэхэм я лэжьакіуэхэм лэжьапщіэ зэрырат фондыр зэрызэхалъхьэм, ахъшэр зэрытрагуашэм, улахуэхэр зэрагъэувым и методикэм и ІуэхукІэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2013 гъэм дыгъэгъазэм и 23-м къищта унафэ №330-ПП-м;

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Пра вительствэм и языныкъуэ актхэм халъхьэ зэ хъуэкІыныгъэхэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2015 гъэм шыщхьэуІум и 20-м къыдигъэкІа унафэ № 194-ППмкІэ къищтахэм, я 6-нэ, 10-нэ пунктхэм;

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Прави тельствэм и актхэм халъхьэ языныкъуэ зэхъуэкІыныгъэхэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2019 гъэм дыгъэ--ъ́азэм и 30-м къыдигъэкIа унафэ №255-ППмкІэ къищтахэм, я 5-нэ, 8-нэ пунктхэм.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и актхэм халъхьэ зэхъуэк ыныъэхэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2020 гъэм мэлыжьыхьым и 27-м къыдигъэкІа унафэ №88-ПП-мкІэ къищтахэм, я 5-нэ, 8-нэ пунктхэм.

5. Мы унафэм къару егъуэт 2022 гъэм щэкІуэгъуэм и 1-м щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщі МУСУКОВ Алий

Гупым и пашэ

• Щапхъэ

ГъащІэр зэрызэхэлъ унэтІыныгъэхэм ящыщу къэрал гулъытэшхуэ иужьрей зэманым зыгъуэтхэм хабжэ егъэджэныгъэ-гъээсныгъэ Іэнатіэр. Ар егъэфіэкіуэным, щызекіуэ іуэху зехьэжыпхъэщІэхэмрэ мардэщІэхэмрэ игъэувэным хуэунэтіащ къэрал программэ хэхахэр, лъэпкъ проект ціэрыіуэхэр. Шэч хэмылъу, абыхэм я фІыгъэ куэд хэлъщ Іэнатіэм нэрылъагъуу зэрызиужьым. АтІэми нэхъышхьэжщ а псори зэпэщ хъуным еліаліэ іэщіагъэлі гумызагъэхэм я мыхьэнэри, сыту жыпіэмэ ціыху зэфіэкІымрэ акъылымрэ я къарур инщ, къыпхуэмылъытэным хуэдизу.

ЕГЪЭДЖЭНЫГЪЭ ІэнатІэм пэрыт апхуэдэ лэжьакіуэ гумызагъэхэм ящыщ зыбжанэм иджыблагъэ я цІэхэр къыщраlуащ ди щІыналъэм, щіыхьыціэ лъагэхэмрэ дамыгъэ лъапІэхэмрэ хуагъэфащэу. Абыхэм ящыщщ Арщыдан къуажэм дэт езанэ курыт жьыгъэм еджапІэм и унафэщ І Хьэлышх лэжьыгъэр ипэкІэ зэригъэ-(Иуаз) Маритэ Хьэжысмел и кіуэтэным, сабий щэныфіэ, пхъур. Ди щіыналъэм и акъылыфіэ, лъэпкъым хуэбзылъхугъэ акъылыф Іэхэм, фэщэн зэригъэсэным иужь щэныфІэхэм, пщІэрэ щІыхьрэ итащ. Маритэ иригъэкІўэкІ къыпэкіуэу зи къалэныр махуэшхуэ зэіущіэхэр, классзэфІэзыххэм халъытэу, абы щІыб лэжьыгъэхэр зыфІэхьэ-«УФ-м къыфІащащ егъэджэныгъэ ІэнатІэм щІыхь ис егъэджакІуэхэм я закъуэ-

зиlэ и лэжьакlуэ» цlэ лъапlэр. къыхуигъэщІащ», - зыхужаІэхэм ящыщщ гъэлІхэри Маритэ. Ар Арщыдан жылэм къыщалъхуащ, къыщыхъуащ, и гъащІэри и насыпри абы щыуващ. Къуажэм дэт курыт школ №2-р 1986 гъэм къиуха нэужь, ар щІэтІысхьащ Налшык къалэ дэт педучилищэм. Адэкіэ и щіэныгъэм щыхигъэхъуаш Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым лъэныкъуэкІэ мыхьэнэшхуэ икІи лажьэурэ ар къиухащ. Адыгэбзэмрэ литературэмкІэ и егъэджакіуэ Іэщіагъэр зэзыгъэгъуэта бзылъхугъэм ІэнатІэм пэрыува нэужь, зэман кІэщІым къриубыдэу хузэфіэкіащ адэ-анэхэм я пщіэр къилэжьын, сабийхэм фІыуэ закъригъэлъагъун. НыбжькІэ щіалэ, зи теплъэкіэ гуакіуэ, сыт щыгъуи нэфіэгуфіэ, щІэныгъэ куу зыбгъэдэлъ, гъэсэныгъэ дахэ зыхэлъ егъэджакіуэм школакіуэ ціыкіухэр къыдихьэхащ и Туэху бгъэдыхьэкіэ хьэлэмэтымкіэ, и дерс купщіафіэхэмкіэ. Адыгэ хабзэр хъумэным, сабийхэм Нэрылъагъущ адыгэбзэркуууэегъэджыным, жанкіэ, ціыхубз акъыл тіы-

зэфіэкіхэр ирихьэліэу абы лъандэрэ мэлажьэ.

2004 гъэм унафэщІым и къуэдзэу ягъэуващ Маритэ, и щІэныгъэм и кууагъыр, лэжьыгъэм фіыуэ зэрыхищіыкІыр, Іэзагъ бгъэдэлъыр къалъытэри. А ІэнатІэ мытыншым ар пэрытащ 2015 гъэ пщІондэ. Сыт щыгъуи щІэ гуэр лэзэрыхилъхьэным и лэмэтыр Лэскэн шІыналъэм тэкъым, атІэ республикэм и дэтхэнэ жылагъуи щыщ ІэщІащІэх-щІэхыурэ къыхуеблагъэрт, лэжьакІуэ

пашэм и Іуэху зехьэкІэм щыгъуазэ зыхуащІмэ яфІэигъуэу. Лэскэн районым и администрацэм щэнхабзэмкІэ и къудамэм и унафіэщіу зы илъэскіэ щыщыіам щыгъуи Хьэлышхым хуэзэфІэкІащ купщІэ зыхэлъ, гъэсэныгъэ и зиІэ Іуэхугъуэ куэд илэжьын. 2016 гъэм Маритэ фІыуэ илъагъу и еджапІэм къигъэзэжащ, сабийхэм, егъэджэныгъэ ІэнатІэм хуиІэ лъагъуныгъэр фІытекІуэри. Школым и унафэщІу щыту, абы хузэфокт ипэ итахэм ирагъэжьа Гуэхугъуэхэр нэхъри игъэкГуэтэн, еджапІэм зригъэужьын. ЕджапІэр нэхущ, хуитщ, хуабэщ, пэшхэр къабзэщ, зэщіэкъуащ. ИхъуреягъкІэ удз гъэгъар къегъэтІысэкІащи, пщіантіэм ауэ удэплъэ къудеймэ, уи гур хохъуэ, плъагъу псэр етхьэкъу. цІыхубзынэ щіэныгъэ ябгъэдэлъхьэным и сакіэ, ціыхубзыіэ щабэкіэ,

цІыхубз гумызагъэкІэ еджапіэр зехьа зэрыхъур.
- Ди еджапіэр Лэскэн щіы-

налъэм щынэхъыфІхэм ящыщу къызэралъытэм, шэч хэмылъу, Хьэлышхым и фІыщіэ хэлъщ, - жеіэ школ унафэщІым егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ лэжьыгъэмкІэ и къуэдзэ Мэшыкъуэ Радимэ. Къызэгъэпэщакіуэ Іэкіуэлъакіуэм и нэіэм щіэт гупыр лэжьыгъэфІым хузэщІегъзујуз, я пщэрылъ къалэнхэр жэуаплыныгъэ зыхащІзу ирахьэкІыным къыхуреджэ. Хэкупсэу щыт унэтіакіуэм егъэджакІуэхэри еджакІуэхэри жыджэру хигъэтщ районым, щІыналъэм щекІуэкІ зэпеуэ зэмылІэужьыгъуэхэм. Абыхэм къыщытхьащ ехъулІэныгъэфІхэм я щапхъэщ «Си бзэси псэ, си дуней» республикэпсо зэпеуэм и саугъэт нэхъыщхьэр ДИ еджапІэм къызэрихьар. КъинэмыщІауэ, цыхубэм я дзыхь кърагъэзу, Хьэлышх Маритэ 2019 лъан дэрэ КъБР-м и Парламентым

псалъэмакъ лей къыхэмык ыу гупыр зэгуры уэу игъэлэжьэну, егъэджакіуэхэри еджакіуэадэ-анэхэри арэзы ищІыну. УнафэщІ Іэзэм, цІыху гуапэм абыхэм ящыщ дэтхэнэми бзэ къахуегъуэтыф, я гурыщІэхэр зыхищІэу, я гуфіэгъуи гузэвэгъуи ядиіэту ядолажьэ. Зыпэрыт ІэнатІэм щызыІэригъэхьэ апхуэдэ ехъулІэныгъэхэм папщІэ Хьэлышхым мызэ-мытІэу къыхуагъэфэщащ щыхь, фіыщіэ тхылъхэр. Абыхэм яхэтщ КъБР-м и Парламентым, КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ шІэныгъэмкІэ и министерствэм, егъэджэныгъэмкІэ район ІэнатІэм, нэгъуэщІ къэрал, жылагъуэ ІэнатІэхэм къабгъэдэкІхэр. «УФ-м и егъэджэныгъэ ІэнатІэм щІыхь зиІэ и лэжьакlуэ» цІэри хуэфащэ дыдэщ Іуэху зехьэкіэ пэрыт зыбгъэдэлъ а цІыху гуа-

и депутату щытщ.

імаритэ хузэфіок

пэжу,

щІафІэм. Хьэлышхым и унагъуэри хабзэрэ нэмысрэ щызекІуэщ. И бынхэми абыхэм къащІэхъуэ щІэблэми щапхъэ яхуэхъуу, зыхэс лъэпкъми къызыхэкlами и ціэр фіыкіэ щигъэіуу дунейм тетщ а бзылъхугъэ щыпкъэр. Апхуэдэ дуней тетыкІэ екІу зиІэ Хьэлышх Маритэ дохъуэхъу и лэжьыгъэм и хъер илъагъуу, нобэ хуэдэу и пщіэр яіэту, и ціэр фіыкіэ кърајузу куздрэ и Ізнатізм пэрытыну, узыншэу псэуну!

КЪАРДЭН Маритэ.

«Дадэ, уэ усакіуэу укъалъхуауэ ара?» - еупщіащ илъэсий хъу ди Арианэ си анэ дэлъху закъуэ Молэ Сулътіан (дэ дызэреджэр Тіытіэщ). Ар щыэхэсхым «Сабий» къиіуатэр пэжщ» зэрыжаlэр занщlэу сигу къэкlыжащ. Ди lущыцэ цlыкlум псынщіэ дыдэу къыгурыіуат Тіытіэ и псэлъэкІэр зэрытелъыджэр, усэ, макъамэ дахэм ещхьу удихьэхыу зэрыІур, зэчиишхуи зэрыбгъэдэлъыр ТІЫТІЭ и ныбжьыр илъэс бгъущІым

нэсащ, ауэ акъыл жанагъкІэ, гурыхуагъкіэ щіалэгъуалэм ятокіуэ. Гухэхъуэщ уедэІуэну ар Пушкиным, Лермонтовым, Некрасовым, урыс литературэм и нэгъуэщІ классикхэм, адыгэ усакіуэхэм я Іэдакъэщіэкіхэм, езым и усэхэм зы щыуагъэ хэмыту гукІэ къызэреджэм. ТІытІэ и Іэрытххэр томищэм щІегъу. Абыхэм сытри къыщыбгъуэтынущ: бзэм, дыкъэзыухъурехь дунейм ехьэлІа къэхутэныгъэ зэмылІэужьыгъуэхэр, гукъэкІыжхэр, гъащІэм къыхиха гупсысэхэр, къебжэкІхэр, усэхэр, уэрэдхэр..

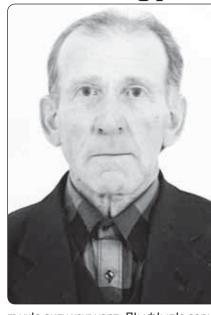
Урысейм, Къэбэрдей-Балъкъэрым я тхыдэм, ІуэрыІуатэм, гъащІэм и дэтхэнэ лъэныкъуэми фІы дыдэу хещіыкі, емызэшу махуэ къэси и щІэныгъэм хегъахъуэ. Газетхэр, радиор, телевиденэр сыт щыгъуи и Іэпэгъущ, УФ-м и Журналистхэм я союзым хэтщ, «ЩІэныгъэ» зэгухьэныгъэм и лектору щытащ, абы и фІыщІэ тхылъри къыхуагъэфэщащ.

ЗэрыцІыкІурэ щІэныгъэр зи гъуазэ ТІытІэ псори фІэгъэщІэгъуэнщ, дэри куэдым дыдрегъэхьэх. Еджэн зэрыхуейр пасэ дыдэу фІэкІуэда и адэм и уэсятти, цІыхубз Іущу, Іэдэбу, гуапэу, цІыхугъэшхуэ зыхэлъу щыта ди анэшхуэм ар игъэзэщІащ. Литературэмкіэ зэфіэкіхэр зэриіэр къуажэ егъэджакіуэхэм къагурыіуэри, къыщытхъуурэ тхэным трагъэгушхуащ. Ебланэ классым щІэсу абы и япэ хуригъэхьауэ щытащ, хэплъэну, чэнджэщ къритыну елъэјуу.

- «Москва» колхозым мэкъуауэ бригадэу тІу иІэт. Ебланэ гъэ еджэгъуэм сыхэсу а гупитіым я пщафіэ къуэдзэу сыкъагъэлъэгъуауэ гъэмахуэ зыгъэпсэхугъуэр губгъуэм щесхьэкІырт. ВыгукІэ мэкъуауэхэм псы, шхын къахуэсшэрт. ВитІри ІумпІафІэти, сыкъамылъагъумэ къысхуэзэшырт. Псылъэу хы сиІэти, нэщІу ирезгъэхьэлІэр-

Лъэбакъуэ щищ зи кІыхьагъ аргъынэ щырыщ уахъты къэс паупщІырт. Пщэдджыжь акъужьыр къа-

Мэзхъурей ЩІыналъэм и къуэ пэж

гъукіэ сигу хэхъуэрт. Ліыфіыпіэ зэримыгъахуэу зэпеуэхэри КъуейнэкІу лъапэм деж гъуэгубгъум пэгъунэгъуу мэкъуауэ пщыІэр щытти, блэкІри къыблэкІыжри къыдэхъуапсэу къысщыхъурт.

Зэгуэрым си махуэ Іуэхухэри зэф Іэк Іауэ шыгум ису къыд бгъэдохьэ колхозхэт гуэр. Ар къыщІэкІуар сэрат. Абы псоми зэхахыу жиlащ Шортэн Аскэрбий къызэрызэжьэр. Ар Теунэ Хьэчим хуезгъэхьа тхыгъэхэм кърагъэжьауэ арат. Шортэныр си тхыгъэхэм хэплъащ. «Ди къуажэ» зыфІэсща усэри клубым деж щытригъатхэри, 1951 гъэм радиом къитауэ щытащ. ИужькІэ Шортэн усэхэр тхакІуэ Теунэ Хьэчим пошткІэ Аскэрбий ди унэми неблэгъауэ щытащ, гупсэхууи си тхыгъэ къомым еплъащ. «Узэгугъур къогугъуж» пьесэр къуажэ клубым щыбгъэлъагъуэ хъуну зэрыжи!эм икъук!э гушхуэныгъэ къысхилъхьат, - игу къегъэкІыж Пытіэ.

Телъыджэ пщымыхъуу къанэркъым а зэманым ныбжьыщІэ зэчиифІэхэм гулъытэу хуащІу щытар! Теунэ Хьэчимрэ Шортэн Аскэрбийрэ ТІытІэ дэзыхьэха Іуэхум зэрытрагъэгъэгушхуам къаруушхуэ къыхилъхьащ. ЕхъулІэныгъэхэр къигъэлъагъуэу ар щеджащ Къэбэрдей-Балькъэр къэрал университетым филологиемкІэ и щіихуу гупхэр зэхьэзэхуэу щыслъа- факультетым. Еджэным къыдэкіуэуи

хэту, и творческэ зэфіэкіми зиузэщіу ри псальэ шэрыуэкіэ згъэнэіуэну а зэманыр кІуащ. 1957 гъэм Москва къыспоплъэ», - щитхащ абы «Си къыщыдэкІа «Голос горной реки», макъ» тхылъым и хэзыгъэгъуазэм. Налшык дунейм къыщытехьа «Мо- Абы и дэтхэнэ зы усэми и лъабжьэм лодые голоса» тхылъхэм ихуащ студент Молэ СулътІан и усэхэр. А къыдэкІыгъуэхэм ихуащ Балъкъэр Фоусэт, Нало Заур, Тхьэгъэзит Зубер, Щоджэн Хьэбас, Елгъэр Кашиф, Мысачэ Пётр, Джэдгъэф Хъусен сымэ я ІэдакъэщІэкІхэри. Си анэ дэлъхум и усэхэр абыхэм зэрахэтым сэ гушхуэныгъэ къысхелъхьэ. А зэманым ахэр псори щІалэт, къэзыцІыхуи щыІэтэкъым, ауэ иджыпсту а унэ-ТІытІи, шэч хэмылъу, апхуэдэу ціэрыіуэ хъунут, адэкіэ и щіэныгъэм пищамэ, и гъащІэр тхэным триухуамэ. Ауэ абы къуажэм къигъэзэжащ, и анэмрэ и шыпхъуитІымрэ щІэгъэкъуэн яхуэхъун папщІэ, унагъуэм езырат цІыхухъуу исыр.

1958 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетыр япэ дыдэу къэзыухахэм ящыщ Молэ СулътІан къуажэ курыт еджапІэм лэжьэн щыщІидзащ. ЩІэныгъэ нэхъыщхьэ зиІэу Жэмтхьэлэ япэу къыдыхьэжа егъэджакіуэр арат. Илъэс тхущікіэ псэемыблэжу а ІэщІагъэм ирилэжьащ ар, анэдэлъхубзэр щІэблэм егъэджыным, фІыуэ егъэлъагъуным и гуащІэшхуэ хилъхьэу.

Къыщалъхуа щІыпІэм егъэлеяуэ лъагъуныгъэшхуэ хуиІэщ ТІытІэ. Мэзым, губгъуэм, хъуэпсэгъуэу илъэс куэдкіэ зэрихьа и мэкъупіэм ноби кіуэну фіэфіщ. Дэтхэнэ жыгми, удзми, псэущхьэми я цІэр ещІэ, псоми яхуоусэ. Жэмтхьэлэ щІыналъэм (ТІытІэ абы зэреджэр Мэзхъурейщ) къыщыкі къэкіыгъэу щитіым щіигъум я фіэщыгъэхэр, щіыпіэціэхэм я тхыдэр, жылэм узыщрихьэлІэ унэціэхэм я къежьапіэр, къуажэдэс цІэрыІуэхэм я гъащІэр къызэрекіуэкіар, нэгъуэщі гъэщіэгъуэн куэд къихутащ, зэригъэзэхуащ, итхыжащ. Бзэ дахэ, бзэ шэрыуэ, къулей Іурылъщ ТІытІэ. Зи бзэр зыгъафІэ лъэпкъым лъабжьэ быдэ зэриІэр къыджи/эурэ ар зэрытлъытэным ды-

къыхуреджэ. «Къэбэрдеибзэу щыІэр а зыращ. МыкІуэщІыж гупсысэу хэлъыр зы-Іурылъхэм яхурокъу. Гъусэ пэжу дунейм щызиющи, дызэрощю, щющы гъуэхэр дгъэ у допсэу. Ар къысщо-

жылагъуэ лэжьыгъэми жыджэру гугъ семылъэпэуэну, и плъыфэ псощІэлъщ адыгэбзэм и къабзагъыр, и лъэщагъыр.

ТІытІэ усэ имытхыу зы махуи псэуркъым. Дэри ар дгъэщІэгъуэжыркъым. Ауэ ди анэр илъагъуну зы махуэ къыщыкІуам хузэхилъхьа усэм псоми ди гур къызэфІигъэнат. Зи ныбжьыр хэкІуэта зэдэлъхузэшыпхъум я зэіущіэкіэм, ягу къагъэкіыжахэм, яку дэлъ лъагъуныгъэм уимыгъэпіейтеинкіэ Іэмал иіэтэкъым. цІэхэр зэхэзымыха гъуэтыгъуейщ. Ди Сыхуейт ар фи пащхьэм къислъхьэ-

> ГурыфІыгъуэ ЛІыхъужь цІэр къыфіамыщами. Данизэт быних ипІаш. СщІэркъым дауэ пэлъэщами, ГъащІэр игъуэу къегуэпащ.

Бынхэр псори зэрыІыгъыу Нобэ анэм къыбгъэдэтщ. Зыр адрейми щымыгугъыу Махуэ къэс зыхуейр ягъуэт.

Я ІэщІагъэхэр зырызми, Я псэхэр зы чысэм илъщ. Дагъуэ хуащІкъым языхэзми, Дуней фіыгъуэр я гум илъщ.

Щхьэж и Іуэхур хуагъэдахэу Зэрыбыну къызэхуос. ФІым есащи, хуэмыщхьэхыу Ялэжь псори мэхъу гунэс.

Ар бгы щхьэхухэм щхьэдэхами, Гъищэ къигъэщІэну хэтщ. ЗэкІэ стхынур сухами, Абы щыгъуи стхын си куэдщ.

Зы газет тхыгъэм узыхуей псори къыщыпІуэтэну гугъущ. Нобэ сэ, дауи, ТІытІэ и зэфІэкІ псори къэзгъэлъэгъуэфакъым. Ауэ нэхъыщхьэу къэслъытэр зыщ: апхуэдэ цІыху телъыджэхэр мащІэ дыдэщ икІи ахэращ ди щіэблэмкіэ щапхъэфіыр, Хэкур, унагъуэр, анэдэлъхубзэр фІыуэ ялъагъуу, абыхэм гурэ псэкІэ яхуэлажьэу, я щІэныгъэм хагъахъуэ зэпыту, гъащІэм и дэтхэнэ лъэныкъуэри къахутэу, цІыхури дунейри яфІэгъэщІэгъуэну псэунымкІэ.

МЫСОСТ Мадинэ

• УФСБ-м къет

Илъэсиплі тралъхьащ

Урысей ФСБ-м и управленэу КъБР-м щыЇэм и лэжьакіуэхэм экономикэ щІэпхъаджагъэхэм пэщІэтынымкІэ Іуэхухэр щрагъэкіуэкіым къыщІагъэщащ щытам щіэпхъаджагъэ зэрилэжьар.

ЗМЕЕВ В. А. адвокат къулыкъум пэрыту юриди-Гуэхутхьэбзэхэр яхуэщІэнымкІэ зэгурыІуэныгъэ нэпціхэр ярищіыліащ республикэм щыпсэухэм.

Прохладнэ район судым и унафэкІэ Змеев В. А. къуаншэу къалъытащ икІи абы тутнакъэщым имысу ипшыныну илъэси 4 тралъхьащ, зэрагъэунэхуну илъэситІ щІыгъуу.

Сом мелуани 2,4-рэ зыкіэщіиупщіат

«Егъэджэныгъэ» лъэпкъ проектым щыщ «Дэтхэнэ сабийми и ехъуліаныгъэ» Іуэхум хухаха бюджет мылъкум акционер зэгухьэныгъэм и унафэщіыр зэрыхэіэбэр къыщіагъэщащ Урысей ФСБ-м и управленэу КъБР-м шы-Іэм, КъБР-м щыІэ МВД-м я лэжьакіуэхэм.

«Пик» ООО-м и унафэщІ Анаев 3. Ю. КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэны-

гъэмкІэ и министерствэм дищla зэгурыlуэныгъэм ипкъ иткІэ къахуишэн хуея хьэпшыпым фІагъ лъэпкъ имыІзу къыщІзкІащ, хабзэм ебакъуэри, абы зыкІэщІиупщІащ бюджет ахъшэу сом мелуани 2,4-

Налшык къалэ судым и унафэ къару зыгъуэтам ипкъ иткІэ Анаев З. Ю. къуаншэу къалъытащ икІи адвокату хьэпсым имысу ипшыныну илъэситІ тралъхьащ зы илъэсрэ мази 5-кІэ ягъэунэхунущ.

НаркотикхэкІ грамм 260-рэ къытрахащ

КъБР-м щыІэ УФСБмрэ МВД-мрэ я лэжьакіуэхэм хабзэншагъэкіэ наркотикхэкІхэр игъэкіыным пэщіэт Іуэхухэр ирагъэкІуэкІыу яубыдащ Азие Курытым и республикэхэм я зым и ціыхур, ди щіыпіэм афиянхэкіэхэр куэду къашэным пыщар.

ШЭЧ зыхуащІыр Налшык къалэм и зы щІыпІэм наркотикыр щигъэтІылъу яубыдащ. Езыр, піалъэкіэ щыпсэу унэр къыщащым, къытрахащ полимер зэкІуэцІышыхьа 213-рэ, абыхэм ярылът «героин» наркотикхэкІ грамм 260-рэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щригъэкІыну.

Уголовнэ Іуэху къа этащ. Законодательствэм къызэригъэувымкІэ апхуэдэ щІэпхъаджагъэ зылэжьар илъэс 20-м нэскіэ ягъэ-

УЭРДОКЪУЭ Женя. ______

«**Адыгэ псалъэ**» **газетым** Абдеж щызэгурыlуахэщ я хуэкlуа мыхъумэ. Гуауэ мыухт

щылажьэ псоми сэлам гуапэ адэжь лъахэм ягъэзэжыну. Ар фызох икіи сынывохъуэхъу дгъэлъэпіа иджыблагъэ маухэмкіэ -Къэбэрдей-Балъкъэрыр илъэси 100 зэ-

«ДИ ЖЫГХЭР сыткІэ нэхъыкіэ?» фіэщыгъэм щіэту лъэмей къэкіуахэщ, куэдым я фи газетым накъыгъэм и 19-м къуажэгъу яхэтт къэзыгъэзэ- ми ягъусэу. тета тхыгъэм сыкъеджа жахэм. Абыхэм хуащІа тхьэ- Зауэ гуаш нэужь, зы Іуэхугъуэ сигу къигъэкІыжащ, ари зытеухуар кхъужьей жыгхэрщ.

Илъэс куэд дэкlащ ахэр

рырикъуамкіэ.

зэрагъэтІысрэ, хэзысахэм я лъабжьэри жыжьэ къыщожьэ. Кавказ зауэм и зэмант. ШапсыгъымкІэ зауэшхуэр щыщІидзауэ екІуэкІырт, цІыхухэм я щхьэр зэрахьэу; щіалэхэр зауэм іутт, куэди хэкІуэдат, зэман зэхэзэрыхьам ирихужьа цІыхухэм ящыщ куэдым ТыркумкІэ яунэтІырт, щхьэхуимыту ирахупэхэри яхэту. Мэздэгу лъэныкъуэмкІи гуп зэрыгъэхъури зыкъом къыщыщІэпхъуащ. Абыхэм ящыщт нобэ зи гугъу фхуэсщІыну Хъущтхэрэ Емышэхэрэ я лъэпкъхэр. А зэманым Джылахъстэнейр Мэздэгу пэжыжьэтэкъыми, къыщІэпхъуахэр абыхэм къахэтІысхьащ. ЯпэщІыкІэ ахэр Абейхэ я къуажэм щетІысэхащ, иужькіэ Тэрч Іуфэкіэ Іэпхъуэжауэ, ноби а лъэпкъхэр абдеж щопсэу.

Пэжщ, Хъущтхэ я щІалитІ Ислъэмей (Курп Ипщэ) къуажэр ягу ирихьри, псэупІэ ящІауэ щытащ.

А зэманым Хъущт Хьэжы нэхъ хуэщІауэ псэу къуажэм дэсакъым. Ар Джылахъстэнейм хуабжьу щыцІэрыІуэт, куэдрэ хьэж зыщ ахэми яхэтат, хьэрыпыбзэри уэрсэру ищіэрт, а псом ищіыіужкіэ, езыр псапащІэт.

Зэманыр зэрыхьзэрий дыдэ щыхъум, къуажэдэсхэр зэгурыІуэри, Истамбыл Іэпхъуэну гъуэгу теувахэщ, Хьэжыи

Хы ФІыцІэм деж кхъухьхэм щотІысхьэри, тхьэ елъэІуурэ, я псэр пыту здэкІуэм нос. Куэд дэмыкІыу «карантин», жаІэри щІыпІэ пхыдза гуэрым яшэ. Зы илъэс хуэди дэкlауэ, ерыскъымкІэ я Іуэхур щызэІыхьапэм, хыхьэ-хэкі зиіэ Хьэжы хъумакІуэхэм йопсэлъылІэ, нэхъапэжкІэ Тыркум Іэпхъуэу зи пІэм нэхъ изэгъа хэкуэгъухэм запещІэри, шхынкІи щыгъынкІи ахэр къадоІэпыкъу. Ауэрэ унафэ къыдэкіащ хамэ щіыпіэ къикіахэм щІы кІапэ иратыну. Къыхуагъэлъэгъуа шІым

- Дауэ феплърэ? - захуигъэзащ нэхъыжьым я щхьэр къыфІэхуауэ зэхэт и лъахэгъухэм - псори гурыІуэгъуэт.

къыщыхъуар 1910 гъэрщ. КъызэрыкІуэжын мылъку зы-ІэщІэмылъхэм Хьэбыж ядэ-Іэпыкъури, зэгъуса гупыр хэщІ ямыі эу лъахэм къэкіуэжащ.

Джылахъстэней щыхьэрибгъум исхэр зэхуэсри, Ис- жьэу зэшхэр зэгъусэу зауэм лъэІушхуэр тхьэмахуэ псокІэ зэхэтащ. Езыхэми хуэмурэ зыкъащІэж, щІыхэр къыхупач, къуажэ псор зэхохьэри унэхэр хуращІыхь. Нэхъыбэм Курп бжьэпэр къыхах, Хьэбыж хьэжым щІы тафэр нэхъ къещтэри, ар къехухь, жыг хесэ. А зэманым цІыхум нэхъыбэу хасэр кхъужьейт.

Емышэхэ Ихьярэ Куцурэ пхъу ягъуэт, угъурлыуэ къыщіэкіри, иужькіэ щіалитірэ хъыджэбзитІрэ тралъхуэжащ. Зыхуей ягъуэту лъэ быдэкІэ уващ унагъуэр.

Хьэбыж хьэжым мурад ищІащ, псэууэ нэсмэ, Емышэхэ я пхъур нысэ ищІыну. Зэманыр къэсри, лъэпкъитІри зэгурыІуащ. Абы щыгъуэ Хъущтхэ зи къэшэгъуэу яІэр ПІытІэт. ЗэрышагъащІэхэр Курп бжьэпэм щетІысэхащ унагъуэу. Палъэ дэкіри, Хъущтхэ пхъу къыхуалъхуащ, хъыджэбз етІуанэм иужькІэ зыщіэхъуэпс щіалэ ціыкіури ягъуэтащ. Пасэ зэманым унагъуэм къихъуа сабийм цІэ фІэзыщыр гъунэгъухэрат, апхуэдизу гъунэгъум и хьэкъыр ягъэинырти - Бетун фІащащ. Япхъу нэхъыжь Хьэзизэт

1938 гъэм школыр фІыуэ къызэриухам щхьэкІэ Налшык еджапіэ ягъакіуэ. 1940 гъэм къуажэм къегъэзэжри, сабий садыр и ІэмыщІэ къралъхьэ. Хьэзизэт зэуэ къуажэм фІыуэ закъригъэлъэгъуащ, езыр лэжьакІуэшхуэт, пщэрылъ къыщащІа Іуэхум жэуаплыныгъэ ин хэлъу бгъэдэтт. Абы хэту 1939 гъэм Курп Ищхъэрэ щыщ цІыху зыбжанэ ди школым егъэджакІуэу щылэжьэну къагъэкІуат. Абыхэм ящыщт Ахъсорэ Кърым Саадулэ и къуэри. Абы Къэбэрдей-Балъкъэр педагогиинститутыр къиухауэ урысыбзэмрэ адыгэбзэмкІэ иригъаджэрт. НыбжьыщІитІыр зэроцІыху, 1940 гъэм Ахъсорэхэ Хъущтхэ лъыхъу ягъакіуэ икіи бжыыхьэр къызэрысу зэрошэхэ. АдэкІэ 1941 гъэм сэ дунейм сыкъытехьащ.

Си адэ-анэр мылажьэу хъуртэкъым, сэ сызыпар мис а Тыркум къикІыжахэм яхэта Хъущт (Емышэ) ФатІимэтщ. щызэрахьэ. Армэм къулыкъу щащізу щыіэт си адэм и къуэш нэхъыщІищ - зыми къагъэзэжакъым, щыхьэкІуэ

ар адэ-анэмкіэ. Ар зыхуэзар 1942 гъэрт. Абдежым си адэм кърата броныр ехьри иретыж, ардыдэр ищІащ и къуэш нэхъыжь Хьэмыщи. ТІури зы махуэм дэкlащ. Зыкъомрэ ягъэ-

са нэужь, Мэздэгу пэмыжы-

Іуохьэхэр, я къуэжэгъу зыкъо-

Дэ къытхуатх

Грознэм и щІыдагъэм нэмыцэхэр хуекъурт. Си адэр абдеж уІэгъэ къыщащІ, си адэ къуэшыр щыхокІуадэ.

Госпиталым зыкъомрэ щІэлъа нэужь, си адэр зауэм Іухьэж мыхъуну тхылъ къратри, 1943 гъэм унэм къегъэзэж. Абы ирихьэлІэу бийр Къэбэрдей-Балъкъэрым ирахужат. Си адэр куэдри щымысу Курп Ипщэ къуажэм дэт школым директору ягъэувыж. Зы илъэс нэхъ мылэжьауэ, 1944 гъэм, мазаем и 8-м дунейм йохыж. Ар техуат ди къуэш балъкъэрхэр щіыпіэм щраш махуэ гуауэм.

Ди адэр Курп Ищхъэрэм яшэжри, абы щыщІалъхьэжащ. Сэ балигъ сыкъэхъури, мывэ сыни хуэзгъэувыжащ. А псори сигу къэзыгъэкІыжар а зэман жыжьэм хэтса кхъужьей жыгхэм ноби къазэрыпыкіэрщ. Дэри ліыжь дыхъужащ, ди бынхэм я быныж тлъэгъуахэщ.

Тыркум 1910 гъэм къи эпхъукІыжахэу Емышэхэ Ихьярэ Куцурэ къатехъукІахэр иджыпсту 160-рэ мэхъу, хъарзынэуи мэпсэухэр. Абыхэм къахэкіащ зи ціэр фіыкіэ кърајуэ еджагъэшхуэхэр, лэжьакіуэфіхэр. Ихья и къуэ нэхъыжь Ибрахьим щІалитІрэ хъыджэбзитхурэ иІэщ. НэхъыщІэ Нухь зауэм хэтащ икІи къигъэзэжри, куэдри псэужащ, и пхъур Налшык, и къуэр Санкт-Петербург щопсэу. И быным я быныжхэр илъэгъуащ, тхьэм иригъэфlакlуэхэ. Аращ, гъащІэр мэлъатэ.

Си анэшымкіэ, Хъущтхэ дежкіэ згъэзэнщи, еджапіэ нэхъыщхьэрэ ику ит еджапіэрэ къэзымыуха яхэткъым, лэжьакіуэфіхэри ди мащіэкъым, тхьэм и шыкуркІэ. Ауэ псом нэхъ дрогушхуэ ди лъэпкъыр дуней псом къезыгъэцІыхуа Хъущт Аслъэнбий. Псом нэхъ гъэщІэгъуэныр, спортым ар апхуэдизу дихьэхати, я къуажэм (Белаглинкэ) лъакъуэрыгъажэкІэ къикІыурэ Тэрч бэнэным зыщыхуригъасэрт. ЦІыхум игумрэ и псэмрэ дихьэхыу зыпэрыхьэ Іуэхур сыт щыгъуи къохъулІэ.

Мы псор сигу къигъэкІыжащ Лъостэн Музэ и тхыгъэм. Шэч къытесхьэркъым ныбжьышхуэ зиІэ жыг куэд, абыхэм епха хъыбар гъэщІэгъуэнхэр зэрымымащІэм.

еплъыну здэкІуам, ялъагъур Ауэрэ Хэку зауэшхуэр къоузижагъуэнщ - шэдылъэщ, хъей. 1942 гъэм нэмыцэхэр ди къуэладжэщ, ущыпсэункІэ зы къуажэхэм къос, леишхуи Іэмал имыІэу.

> АХЪСОР Анибал, лэжьыгъэм и ветеран.

Динейм щыхъыбархэр

ЦІыхухэр мамыру гъэпсэуным хуэунэтІауэ

Иракым и парламентым щыхахащ къэралым и президентыщіэр. Ізіэтым хэта депутат 277-м ящыщу 162-р и ХЭМЫКІ КЪЭРАЛЫМ ИСХЭМ Я телъхьэ хъури, а къулыкъур лъагъэсащ Рашид Абдул Латиф. 2018 гъэ лъандэрэ къэрал унафэр зыіэщіэлъа шыгугьхэр зэрагъэпэжыным Салех Бархам Іэ хуэзыІэтар депутат 99-рэщ.

РАШИД илъэс 78-рэ и ныбжьщ, лъэпкъкІэ курдщ, къэралым къулыкъу зэмылІэужьыгъуэхэр щиІыгъащ икіи и Іуэхущіафэкіэ ціыхухэм дзыхь зыхуригъэщІыфащ. Президентыщіэм премьерминистр къулыкъур хуэфаас-Судани. Иджы зы мазэм мэкъуауэгъуэм и 30-м ири- КъБР-м и япэ Президенту къриубыдэу абы иубзыхун хуейщ правительствэщІэр.

Мохаммед ас-Судани зэрыдзыхь зыхуэпщІ хъунухэрщ, къэралым зыкъиужьыжыным, цІыхухэр зыхуей ягъуэту, мамыру гъэпсэуным я къару емыблэжу хуэлэжьэнухэрщ. Илъэс куэд хъуауэ хьэлэбэлыкъ зэхуэмыдэхэм дежкІэ нэхъыщхьэр арауэ къалъытэ къэралым и унафэщІыщІэхэм икІи къазэры-

Хуэдиплікіэ нэхъыбэ

Дызэрыт илъэсым щыщу блэкІа мазибгъум къриубыдэу Урысейм хамэ къэралхэм хьэжыгъэу ярищэм хэпщІыкІыу хэхъуащ.

ГЪАВЭР щэнымкІэ зэщэу и ціэ къриіуащ парла- гухьэныгъэм къызэритамкіэ, ментым и къудамэ нэхъ ин илъэс кІуам тонн мин 205,4дыдэм и Іэтащхьэ Мохаммед рэ ящауэ щытамэ, мы гъэм и

хьэліэу хамэ къэралхэм хьэжыгъэу хуаутІыпщыр тонн мин 488,3-рэ хъуащ. КъыкІэжиlамкlэ, абы хигъэхьэнур лъыкlуэ мазищым а бжыгъэр тонн мин 516-м нэсащ - процент 75-кІэ хэхъуащ.

«Бжыхьэ дыщафэ-2022» мэкъумэш выставкэм хэта ІэщІагъэліхэм зэрыжаіамкіэ. къэралым щхьэлыщІэхэр къыщызэlухынымкlэ, шыlэхэр я лъэщагъ псомкІи лэжьэнымкіэ, Іэнатіэм нэхъри заужьынымкіэ хэкіыпіэхэр щыІэщ. УФ-м мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министр Патрушев Дмитрий къыхигъэщащ илъэсым и кІэм ирихьэлІэу апхуэдэ сатууэ ящІым къыпэкІуэр доллар мелард 40-м нэсыну зэрыщыгугъыр

Жэпуэгъуэм и 18, гъубж **♦КІэнфетхэм** я дунейпсо махуэщ ♦ЦІыхухъухэм я джанэхэм далъхьэ пщэдэлъым и ду-

нейпсо махуэщ къалъхуащ **♦** 1941

Жэпуэгъуэм и 19, *бэрэжье*і щыта къэрал лэжьакіуэ, политик Іэзэ **Кіуэкіуэ Валерэ**. ◆1942 гъэм къалъхуащ медицинэ щіэныгъэхэмкіэ доктор, РАЕН-м и академик, КъБР-м

♦ 1958 гъэм къалъхуащ КъБР-м гъуазджэхэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакlуэ **Емкъуж Лиуан**. **гъэм** къалъхуащ **♦ 1968** «Адыгэ псалъэ» газетым жэуап зыхь и секретару илъэс куэдкІэ лэжьа, КъБР-м и Парламентым, УФ-м Связымрэ цІыхубэ коммуникацэхэмкІэ и министерствэм я щІыхь зыхуагъэфэща тхылъхэр

и цІыхубэ дохутыр ХьэцІыкІу

Борис.

Гъурыжь Мадинэ. Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 13 - 15, жэщым градуси 7 - 9 щыхъу-

♦1985 гъэм Мэлбахъуэ Тим-

борэ КПСС-м и Къэбэрдей-Балъкъэр обкомым и япэ секретарь къулыкъум текlащ. Абы республикэм и унафэр ищІащ илъэс 29-кІэ.

КъБКъУ-м и профессор ЛІыбекъуэ Алексей. **♦1958 гъэм** къалъхуащ мэкъумэш щІэныгъэхэмкІэ доктор, КъБКъМУ-м и профессор Шыгунэ Владимир.

♦ 1955 гъэм къалъхуащ техни-

кэ щіэныгъэхэмкіэ доктор,

Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 18 - 19, жэщым градуси 10 - 11 щыхъу-

Зыгъэхьэзырар

ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэщ.

Лъэпкъ Іущыгъэ: Хьэщіапіэрынэр емыкіущ.

РАН-м и КъБЩІЦ-м Гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэ и институтым и лэжьакІуэхэр хуогузавэ къэбэрдей-шэрджэсыбзэмкіэ къудамэм и щіэныгъэ лэжьакіуэ нэхъыжь **Шэру** Нинэ Гъумар и пхъум и анэ Шэру-Дзэмыхь Марусэ Хьэжкъасым и пхъур дунейм

тхылъхэр зэкІэлъхьэужьу къа-

●ТхакІуэ, зэдзэкІакІуэ, бзэщІэныгъэлІ Къардэн Бубэ къызэралъхурэ илъэси 105-рэ ирокъу

Ізужь дахэ къытхуэзыгъэна

Лъэпкъ литературэм, бзэщІэныгъэм, щэнхабзэм къызэрымыкіуэу хэлъхьэныгъэшхуэ хуэзыщіа ціыху телъыджэ Къардэн Бубэ и цІэр зымыгъэкІуэдын Іэужь дахэ къытхуи-

Ар 1917 гъэм Бахъсэн районым хиубыдэ Дыгулыбгъуей (Къызбрун Ещанэ) къуажэм къыщалъхуащ. Бубэ щІэныгъэ зэгъэгъуэтыным пасэу зезыпщыта адыгэ щ алэгъуалэм ящыщти, я къуажэ школыр къиуха нэужь, 1937 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал пединститутым щІотІысхьэри, абы егугъуу щоджэ. Хэку зауэшхуэр къохъей. Орджоникидзе къалэм зауэ хуэјухуэщіэхэм щыхуагъэхьэзырри, Къардэныр зэуапІэм Іуохьэ, взводым и командиру ягъзув. ЗауэлІ хахуэу икіи командир Іэкіуэлъакіуэу зыкъэзыгъэлъагъуэ щІалэр майор мэхъу. Зи псэм емыблэжу зэуа офицерым и бгъэм Хэкум и

дамыгъэ лъапіэхэр къыхэлыдыкіыу, 1945 гъэм и кіэхэм

И нэр къызыхуикіыу щыта егъэджакіуэ іэщіагъэм ирилажьэ, пасэу гу зыхуищ ыгъа литературэми иджы зезыпщыта Бубэ зэфіэкіншхуэ иізу кънщіокі. Абы зэредзэкі урыс классикхэм я тхыгъэ ціэрыіуэхэр. Апхуэдэт Пушкиным и «Капитаныпхъур», Лермонтовым и «Ди зэманым и ліыхъужьыр», Чернышевскэм и «Сыт щіэн хуейр?», Шолоховым и «Щіыщіэ къэіэтар», нэгъуэщіхэри. Къардэныр псэемыблэжу хуолажьэ адыгэ театрми: Островский Александр, Тренев Константин, Розов Виктор сымэ я пьесэхэр зэредзэкі. Школхэм зэрыщрагъэджэн тхылъхэр зэ- и лэжьыгъэфіхэр мыкіуэдыжыну къыхэнащ ди лъэпкъ хелъхьэ. 1949 гъэм ар хагъэхьэ СССР-м и Тхак Іуэхэм я зэ- шэнхабзэм, литературэм

Къардэн Бубэ 1954 гъэм хах ди Тхак Іуэхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщІу. Ауэ а ІэнатІэм щыпэрытами абы ІэщІыб ищІакъым егъэджакіуэ лэжьыгъэр. Пединститутым урысыбзэмкіэ къудамэм и унафэщіу, итіанэ а еджапІэм и директору лэжьащ. Зауэм ипсыхьа Къардэн Бубэ сыт хуэдэ лэжьыгъэ Іэнатіэри къехъулізу зэрихьэрт. Зыщіидзам, и пщэ къыдалъхьам пикІуэтыртэкъым. Арыншамэ, абы хузэдэхьынтэкъым егъэджакіуэ, унафэщі, бзэщіэныгъэлі, тхакіуэ лэжьы-

Къардэным и жэрдэмышхуэ, и гуащ э ин хэлъщ «Урыс-адыгэ», «Адыгэ-урыс» псалъалъэхэр Мэзкуу къызэрыщыдэкіами. Ар ди ТхакІуэхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщІу щыщыта зэманым къриубыдэу адыгэ литературэм хуэлажьэхэм нэхъ гулъытэшхуэ ягъуэт, абыхэм я ІэдакъэщІэкІхэр Налшыки

Мэзкууи нэхъыбэрэ къыщыдэкІ хъуауэ зэрыщытами куэд тепсэлъыхьащ. Бубэ сыт щыгъуи япэ иригъэщырт нэгъуэщіхэм ядэіэпыкъуныр, абыхэм я Іуэху дэгъэкіыныр. Аращ езым и рассказхэр, повестхэр щызэхуэхьэса тхылъхэм тіэкіу хэкіэсауэ къыдэкіын щіыщіадзари. Къардэным и ІэдакъэщІэкІхэу «Сэлэтым и гъуэгуанэ», «Гуимыхужхэр», «КІыхьщ заўэ гъўэгур», «Зэхэгъэкіыпіэ», нэгъуэщІ тхылъхэри ди литературэр зыгъэбжьыфІэхэм ящыщ хъуащ.

Филологие щіэныгъэхэмкіэ доктор, профессор, тхакіуэ гъуэзэджэ Къардэн Бубэ 1988 гъэм дунейм ехыжами, абы

ЩОМАХУЭ Залинэ.

Тхылъ щхьэхуэ хуэфащэт

Адыгэ бээщіэныгъэхэм жыджэру, щіэныгъэліхэр щіызэдауэ іуэхущ. гуащіафізу хэлэжьыхьахэм ящыщщ Къардэн Бубэ.

ПСОМ хуэмыдэжу абы и гулъытэ зылъэІэсар фразеологизмхэрщ. Япэрауэ, Бубэщ апхуэдэ псалъэ гуп зэхэжыхьауэ зы псалъэм и мыхьэ-нэм пэхъуу адыгэбзэм иІэхэр зэхуихьэсу, къыхитхыкіыу, абыхэм къарыкіыр урысыбзэкіэ зэридзэкіыжу псалъалъэ зыщіар. ИужькІэ абыхэм ятеухуауэ япэ дыдэ къэхутэныгъэ хэха иригъэкІуэкІыу ар монографиеу къыдэзыгъэкІыжари. «Іуэху мыублэ блэ хэсщ» жыхуаІэр аращи, Бубэ зи гугъу тщІы лэжьыгъэр къыщригъэжьам фразеологизм жыхуа-Іэр зищІысыр щІэныгъэм зэІубз ищІа-кІэтэкъым, уеблэмэ нобэр къыздэсым Бубэ и цІэр мыкІуэдыжу ди щІэны-гъэм и тхыдэм къыхэнэн папщІэ ехъу-лІэныгъэ куэд зыІэригъэхьащ. Адыгэб-

И хъуреягъым,

ЛЪЭПКЪЫМ

хуэлэжьаш

хэлъхьэныгъэхэмкІэ

нутэкъым.

щыхъурт.

УЭЖЬЫМ

Аращи, Къардэным ар и кІэм нэсу шхьэ зэпкъримыхарэт жыпІэ хъунукъым. Апхуэдэ дыдэуи зыми уэим щТищІын щыІэкъым Бубэ и лэжьыгъэм дыщытепсэлъыхькІэ ар зыхунэмыса е абы мытэмэму жиlа гуэрхэр къыхэдгъэщмэ. ЩІэныгъэм зеужь, ипэкІэ мэкІуатэ, еплъыкІэ, бгъэдыхьэкІэ гуэрхэм захъуэж, ар гъащІэм зэрыщыту къапщтэми и хабзэщ. Нэхъыщхьэраши, мы Іуэхум и лъабжьэ быдэ Къардэным игъэтіылъар тегъэщіапіэ нэсу диІэш бзэм нобэ елэжьхэми, ар лъагапіэ пхуэхъумэ, адэкіи тыншу уегъап-

зэм и псалъалъэ зэмыл[эүжьыгъүэхэр зэхэлъхьэным абы хилэжьыхьам хүэдиз лъэкlауэ нэгъуэщІ гуэрым и цІэ къиІуэгъуейщ. Адыгэ-урыс, урыс-адыгэ псалъалъэхэу 1950 гъэхэм къыдэк ахэр. ноби цІыхухэр зэрыгъуазэхэр, нэхъыбэу зи фэ дэкІар Къардэнырщ. Ди грамматикэм и зэхэлъыкlэр къэхутэнымкlи лъэкl къигъэнакъым. Ищхьэкlэ зи цlэ къитІуа псалъалъэхэм ящыщ зым дышіигъуа грамматикэ кіэщіри, синтаксисым теухуа и тхылъри бзэм елэжьхэм күэдрэ тегъэщапіэ ящі. А псор къызэщІэпкъуэжу жыпІэмэ, Къардэн Бубэ шІэныгъэлІым и щІэиным тхылъ щхьэхуэ тебухуэ хъунущ, теухуэни хуейт.

> БИЩІО Борис, филологие шіэныгъэхэмкіэ доктор.

ФІэліыкі зиіэ ціыхут, пщІэ зыхуащІ ІэщІагьэлІт

Пединститутым сыщыщіэтіысхьам, Бубэ унафэщі къулыкъур игъэзащізу си тхылъхэм із къытридзауэ щытащ. Иужькіэ, илъэс 30-м щіигъукіэ, урысыбзэ кафедрэм дыщызэдэлэжьащ. Уеблэмэ доктор лэжьыгъэр щыдгъэхьэзырми, Москва дыщыщыпсэуар зы фэтэрщ. Къищынэмыщіауэ, профессор ціэ лъапіэри къыщыт-хуагъэфэщари зы зэманщ (1978 гъэм).

БУБЭ и доктор лэжьыгъэр адыгэ псалъэжьхэм теухуат. Дэ. ГъукІэмыхъу Іэбубэчыр ди гъусэу, 1964 гъэм щІэныгъэ-къэхутакіуэ институтым адыгэ псалъэжьу зэхуихьэсар урысыбзэкіэ зэддзэкІат. Абдежщ Бубэ и диссертацэр зытриухуэнур къыщыхихари. А лэжьыгъэм Къардэныр дихьэхри, «Кабардинорусский фразеологический словарь» тхы-лъыр къыдигъэкlayэ щытащ 1968 гъэм. «Из кабардинской афористики» зыф1эсща си Іыхьэри 1999 гъэм дунейм къытехьащ.

Къыхэгъэщыпхъэщ мы зи гугъу тщІа лэжьыгъэм и пэ къихуэу Бубэ урыс-адыгэ псалъалъэ зыбжанэ еджакіуэхэм яхуэгъэзауэ къызэрыдигъэкІар.

Къардэн Бубэ пщІэ зиІэ прозаикыу зэрыщытам щыхьэт тохъуэ ар 1954 - 1956 гъэхэм Тхакіуэхэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмадэу зэрылэжьар.

Бубэ фіэліыкі зиіэ ціыхуу, пщіэ зыхуащі іэщіагъэліу щытащ. Цыхугъэ зыхэмыльхэр, зи Іуэху нэгъэсауэ зымыгъэзащІэхэр фІыуэ илъагъуртэкъым абы. Ар студентхэм ящІэрти, бэлэрыгъыртэкъым.

ныбжьэгъум къызэринэкІа лэжьыгъэр иджырей еджакіуэхэм, студентхэм, егъэджакіуэхэм къагъэсэбэп. Аращ дэтхэнэ зы щІэныгъэрылажьэр зыщІэхъуэпсри

КІУЭКІУЭ Жэмалдин. филологие щіэныгъэхэмкіэ доктор, профессор. 2017 гъэ.

Къихьащ 1942 гъэм и бжьыхьэри. А • Быным гъэм, ди ціыхухэм я дежкіэ, къыдэи псалъэ

Ваня, дыгъуасэжэщ фрицхэм фіыуэ дахэіэбай, - жеіэ Староверо-

псори зэреджэр), ар жыпіэурэ нэмыцэр Кавказым къэбгъэсащ, - жэуап къретыж абы Иван Шарабов. - Сэ госпиталым сыщІэлъыху фыкъахуащ

Адыгэ лъэпкъым хуищІа адэм и цІэр жыжьэ Іуащ. Дэ абы куэду гушхуэныгъэ къытхелъхьэ. Ауэ куэд щыгъуазэкъым ар бын жы1эщі эу, къуэш нэсу, щхьэгъусэ гумащізу, адэфіу зэрыщытам. Си адэр цІыху зэкІуэцІылът, щэхут, псэлъэрейтэкъым, и гухэлъ къыбжиІэ-АДЫГЭ хабзэр зи лъым хэт цІыхут ар. Ди адэр тхьэусыхэу, зыгуэр игу иримыхьамэ зыкъыуигъащІзу зэи щытакъым. Дэ дапщэщи тщІэрт дэІэпыкъуэгъу е чэнджэщ дыичындыхуэкІуэу хуэныкъуэмэ, абы ди щхьэр етхьэлІэн зэрыхуейр. Ар зыпэмылъэщын щымыІэу къыт-Ди адэм и нэгу щІэкІа затепсэлъыхьыну фІэфІтэкъым, уеблэмэ зэи и гугъу ищ Іыххэртэкъым. Ауэ ар къызэрефыкіым и щыхьэтт тхэн зэрыщигъэтыжар. И ныбжьыр хэкlуатэу, зауэм къытридза уlэгъэхэр тlэкlу тегъупцІыкІыжа иужьщ абы зауэм щилъэгъуар итхыжын щыщІидзар. Ар псэуху цІыхухэм, и лъэпкъым яхуэлэжьащ. Арагъэнт ар сытым дежи

> Къардэн Бубэ ипхъу Тамарэ.

математикэ щ ІэныгъэхэмкІэ кандидат, доцент.

ціыху куэдым къыщіаухъуре-

ихьыр. Дыхуэарэзыщ!

- Эх, Старовер, Старовер (арат абы

зэхэзехуэн ящІащ абыхэм къапэщыт щытыпіэм Іууащ. Икіэщіыпіэкіэ хъыбар ирагъэщІащ комдивым. Ар мыхьэнэшхуэ зиІэ хъыбарт - штаб нэхъыщхьэхэм ящІэртэкъым нэмыцэм танкхэр мы щІыпІэм къызэрыришэліар. Иужькіэ, махуэ зытіуш нэхъ дэмыкlыу, Барсыкъуэ Хъусен ириджащ штабым, ари езы комдив дыдэм деж. Хъусен разведвзводым и командирщ. «Мыр дауэ, сэ начальник сиІэщ. Абы къыщхьэпрыІэбыкІыу щхьэ къысхуей хъуа генералыр», - мэгупсысэ Барсыкъуэр, штабым кіуэну зигъэхьэзыру. ЗдэкІуэнур жыжьэтэиджыри нэхут. Комдивым и КП-м и хъуреягъкІэ жыг зытхух щытщ, ари фэншэхэу, хэт нэхъ лъагэу, хэти нэхъ сен игу къэкlащ: «Дэнэми фlыуэ ямыблиндажыр... Хьэуэ, нэгъуэщ Іэмал ягъуэта хъункъым дивизионнэ саперхэм: нэм_ къиплъыхьыр губгъуэ нэщІщ...». Пэжщ, ихъуреягъкІэ укъэзыгъэнэжэгужэн зыри плъагъуртэкъым - дуней псор улъия фіэкlа пщіэнкъым. Хъусен здыщіыхьа щІыунэр Іэхуитлъэхуитт, ижьырабгъу лъэныкъуэмкІэ пхъэ гъуэлъыпІэ къыщытщ, адэкІэ пліанэпэм

лъымпІэ гуэрхэм хоплъэри. лейтенант Барсыкъуэр..

пиудащ абы лейтенантым и докладыр.

кІуащ гухэщІ мымащІэ.

бовымоэ Староверовымоэ зыхэт эснэмыцэ часть гуэр... Шухэр, ямыщІэххэу, танкхэмрэ самоходкэхэмрэ я къыми, дакъикъэ бжыгъэм нэсащ. лъахъшэу. Жьы бзаджэм, жыгхэм къапына пщјащэхэр щысхьыншэу къапеудыж. Абыхэм щаІуплъэм, ХъугъэпщкІунрэ мы жыгхэм комдивым и

- Ныбжьэгъу генерал, уи унафэкІэ

- Фи эскадроныр рейд щыкІуам ялъэ-

КЪАРДЭН Бубэ

стІолым генералыр бгъэдэсщ, тхы-

- Къыдыхьи мыбдеж къэтІыс, - Іэ-

Іуэтэж (гъэкІэщІауэ)

жьыхьэ жэщым

гъуа танкхэр Африкэм кърашри пщыуэ щ адзэ: иджы бийм нейтрал- къызэрыгуэк Тэкъым... Дауи ирехъуи, - Саратов «ущызэуащ»... къэгъани къыттэрыхьа хъыбарым зэрыжитэр, - кетэхэри сэбэпышхуэ хъуркъым; уи нэхъыфіщ, Иван... Жэщ кіуам Шара- генералым кърегъэлъагъу а щіыпіэр, пэкіэ къыщылъи къыщыси щіым тепкартэм тојэбэри. Ауэ. лейтенант, ар кадроныр рейдым щыlащ, езыхэми мотомехкорпус хъурэ нэхъ мащlэрэ хэщlыныгъэ гуэр яlа щхьэкlэ, фlыуэ дэ тщlэркъым. Мис ар махуитlым къриубыдэу зэхэгъэкІын хуейуэ къалэн къытщащІащ.

- ГурыІуэгъуэщ, ныбжьэгъу генерал.
- Зэ увыІэ. Иджыри зыри гуры-Іуэгъуэкъым. АтІэ, аращи, Барсы-къуэ, «бзэгу» дыхуейщ. Мэуэщэ псори ФІыуэ къыжедгъэІэфын хуэдэу.

Мыбдежым генералым и псалъэр зэпигъэущ, и щхьэр къиІэтри, щІалэм

къеплъащ зыри жимыlэу, итlанэ къеупшІаш:

- Илъэс дапщэ ухъурэ?
- Илъэс тіощі мы мазэм срикъунущ, ныбжьэгъу генерал... «Сыту піэрэ си илъэс бжыгъэмкіэ ищіэнур?» - игукіэ гъумэтІымащ щІалэр.

Мыбдеж лІы хэкІуэтар щатэри адэкіэ къыпищащ: - Зы гуп ціыкіу зэгъэпэщ цІыхуипщІ нэхъыбэ мыхъуу. Уэ узыхуей дыдэхэр къыхыуагъэхыну vнафэ яІэщ.

Барсыкъуэр еупщІыным хунэмыс щІыкІэ, абы и гум илъыр къищІа хуэдэ, генералым адэкІэ къыщІигъуащ: - Топрэ миномет хьэлъэу меІпвішех и мерымен едыпп едішоїт дакъикъищкіэ теухьынущ: мис ар къызэрыщ идзэу, фэри зифчмэ - нэ-хъыф ихъунщ. Нэмыцэхэм я окопэ гупэхэм деж халъхьа минэхэри ди топышэхэм къагъэуэн хуейщ, фэри ар дэкіыпіэ фхуэхъунщ. А зэман дыдэм къриубыдэу ди гъунэгъухэри я топхэмкіэ бийм тегупліэнущ, ди мурадыр нэмыцэхэм къамыщІэн папщІэ.

- УзыщІэупщІэн щыІэ, Барсыкъуэ? - Хьэуэ, ныбжьэгъу генерал!

Барсыкъуэр шалэшіэ шхьэкіэ, куэд зи нэгу щІэкІа разведчикти, ежьэн ипэ здэкіуэну щіыпіэр фіыуэ зригъэцІыхуащ.

Иришэжьащ Хъусен и гуп цІыкІур езыр ебгъуанэу. Куэд мыщІэу, абы и унафэкІэ псоми щІым зыхадзэри,

мыбдеж къытпагъруваур аращ др кор ракеток ракеток ранеток учебломо ра- щагуащ. пъагъук Биркъым пијагъуз Тувыр нэхъри къегъуэлъэхащи. Гуп цІыкІур къызэтоувы!э: иджыпсту щ!адзэнущ ди топхэм. Дакъикъищ-плІы дэкІмэ, разведчикхэр япэкІэ илъын хуейщ... НапІэзыпІэм зэщІэлыдащ, зэщІэвууащ дунейр; зэуэ топышэ щэщІым щІигъу техуащ нейтральнэ зонэм... Аргуэру, аргуэру... Палъэр къосри, разведчикхэм зрач.

- Фынеуэ! - шэхуу къојури, езы лейтенантыр окопэм къыдолъ... Ар япэ йощ зы сэлэт и гъусэу... Ари къегъзувы вы вы езыр мэпщ, къызэщ юувыlыкlри мэдаlуэ, щlым хэlубауэ.. Зэхех псалъэмакъ щэху... «А-а,

фриц...» ИгукІэ къогуфІыкІ лейтенантыр. Метр зытющі фізкіа ямыкІуауэ, щіым къыщіэпща хуэдэ, абыхэм я пащхьэм зыгуэр къохутэ. Барсыкъуэм и гъусэм и шыІэныгъэр хуримыкъуарэ е щта - сытми йоуэ... Зэхэуэ къохъу... Езыхэм ящыщ зыи

уІэгъэ хъуащ. Я жыпхэм фиІэби документхэр къифх! - фІыуэ зэхэпхын хуэдэу унафэ ещІ лейтенантым. - ФынеІэ иджы то-

- Староверовымрэ Шарабовымрэ кІуэдащ. Пшагъуэм хэгъуэщыхьауэ къыщІэкІынщ, - къыжьэдоїукі Барсы-

ÉтІуанэ пщыхьэщхьэм, пшапэри фІыуэ зэхэуауэ, Староверовымрэ и гъусэмрэ подразделенэм къызэрысыжу, особэ отделым я унафэкІэ тІури ягъэтІысащ. Блиндаж гуэрым щІадзэри, часовойри Іуагъзувэжащ. Староверовыр зымыцІыху дивизионым хэттэкъым, нэхъ разведчик хахуэхэм ящыщт ар. Уеблэмэ езы комдив дыдэм къицІыхурт а щІалэр.

Сытуи къимыцІыхунрэт - иджыблагъэт абы «Красная Звезда» орденыр къыщратар. 1942 гъэм орден къэпхьын жыхуэпІэр езыр ауэ сытми Іуэху

- Ныбжьэгъу майор, ар мыхъункІэ Іэмал зимыІэщ! - жиІащ Барсыкъуэм, командирым деж шІэлъадэри

Староверовым хуэдэм дзыхь хуумыщІмэ, хэт итІанэ бгъэзэуэнур? Особистхэм псори зэхагъэкІынщ.

Шхьэж и къалэн егъэзэщІэж. - Уэлэхьи, гъэзэщІэкІэ мыхъуа ар! КІуэи уи Іуэху зехуэж, лейтенант Барсыкъуэ! - къыщІэкІияш майорыр.

- Умыгузавэ, уэри къоупщІынущ - НэхъыфІыжщ! Сэ къэзгъуэтынщ абы яжесІэн! - щІэжыжащ щІалэщІэр, мафІэм хуэдэу къызэщІэнауэ.. На-пІэзыпІэм ар подразделенэм и хэ-

шІапІэм нэсыжащ. Сытми, щІалэм **ЗЭХУИГЪЭХЪУЩ** хъумакІуэ́хэми ягурыІуэри, жэщыр икіыху Староверыр къригъэутіып-щащ (къыщіигъэкіуэсыкіащ, пэжыр

жыпіэмэ) ипэкіэ къахуэмыубыда «бзэгур» иджы къаубыду абыкіэ я напэр ятхьэш ыжыну я мураду. Шалэхэм напіэзыпіэм зызэшіакъуэри ежьащ. Ди лъэсыдзэхэр зэрыс

окопэхэм фіэкіыу нейтральнэ зонэм ихьа къудейуэ, Хъусеным и гуп ц Іык Іур къигъэувы Іэри, егъуэлъэхащ псори. ИтІанэ яжриІащ: - Иджы, ныбжьэгъу хэ, мыращ си планыр - махуитІ и пэкІ́э ди Іуэхур къышыдэмыхъула шІыпіэ дыдэм дизэрыгуэу зы фриц къэтхьыну аращ.

ну аращ. Часовойм взводнэм хъыбар ири-гъэщащ блиндажым щадзахэр зэ-зэрыгурыlуэгъуэщи, хьэлэбэлыкъ ціыкіуфэкіу

къикlакъым а lyэхум. Пщэдджыжь пшэкlэхур къищly хуежьауэ, боевой охранениер зэрыс око-пэхэм «бзэгур» къагъэсащ. Куэд дэмыкіыу, пщэдджыжь нэмэзым деж, нэмыцэ фельдфебелыр комдивым и пащхьэ кърагъэуващ.

Щхьэзыфіэфіу кіуэса щіалэхэр бэлыхь хэхуэнкІи хъунт, гъащІэ зылъэгъуа генералыр къащхьэщымыпсэлъыкІамэ

• Ди нэхъыжьыфІхэр

щыпкъэ

Анэкъилъхухэр зэпыщіащ, зэрощІэ хэт нэхъри нэхъыфІу. Абыхэм зэдагуэш гуфІэгъуэри гузэ-Жывэгъуэри. пІэнумэ, зыр адрейм и шІэгъэкъуэнщ. Дэтхэнэри къыщалъхуа махуэр ди дежкіэ лъапІэщи, дыхуейщ ар Іэфіу ягу къи-

нэжыну. ФІыуэ тлъагъу ДИ къуэшыр, дэлъхур цІыху дыщэщ, Тэрч районым фІыуэ къыщаціыху, пщіэ зыхуащі, зи

Іэщіагъэм хуэпэж, унагъуэм и джэлэс адэ Іущщ, адэшхуэщ, адыгэлі нэсщ. Хур лъэпкъыр зыіэтщ, зэрыгушхуэщ 2022 гъэм жэпуэгъуэм и 20-м илъэс 80 ныбжьыр зыгъэлъэпІэну Владимир Хьэшорэ и къуэр.

ХУР Владимир Урысей МВД-м и къэралкіуэцІыдзэм и ветеранщ. Милицэм и сержанту къыщІидзэри майор хъуащ, илъэс 50, ліэщіыгъуэ ныкъуэ лэжьыгъэ гъуэгуанэ къикІуащ. И къалэныр хьэлэлу зэрырихьэкlам гулъытэ, пщІэ къыхуащІащ: «За безупречную службу» медалым и на-гъыщищри къыхуагъэфэщащ, «Отличник милиции» цІэр къыфІащащ, Лениным и юбилей медалыр, КъБР-м щыІэ МВД-м и щІыхь, фІыщІэ тхылъхэр куэдрэ къратащ, саугъэт лъапіэхэр щІыгъуу. И лэжьыгъэм хуэпэжу гъащІэ гъуэгуанэ купщафіэ къикіуащ Владимир. Ар ящыщщ хабзэхъумэ къулыкъум и купщІэ нэхъыщхьэр - сыт щыгъуи жылагъуэм и сэбэп зыхэлъхэр - хъумэныр нэгъэсауэ езыхьэк ахэм.

Къызэрыщ Іидзари мыпхуэдэут. Дзэ къулыкъур ирихьэкІыу къэзыгъэзэжа сэлэтыр 1967 гъэм комсомол путевкэк і экіуащ Тэрч районым и милицэ къудамэм. Зэрылажьэм хуэдэурэ, ар щеджащ Дон Іус Ростов къалэм милицэм ейуэ дэт школым. Ар къиухри, лейтенант цІэр къыфІащащ икІи пщіэ иізу къалэныр илъэс куэдкіэ ирихьэкіащ. Офицер щалэщэр лэжьащ РОВД-м и гъуэгуплъыр къулыкъум и автоинспектору, медвытрезвителым, спец-комендатурэм, паспорт стюлым я унафэщіу. Владимир илъэси 8-кіэ и унафэщіащ Тэрч РОВД-м и парт организацэм. Абы гулъытэшхуэ хуищІырт щІэблэщІэр гъэсэным, лэжьакІуэ куэдым я ущиякІуэт.

Десэжауэ датемыпсэлъыхьыщэми, хабзэхъумэ Іэнатіэхэм я лэжьакіуэхэм пщіэ яхуэтщіыпхъэщ. Абыхэм жэщи махуи ди шынагъуэншагъэр яхъумэ, гугъуехь хэхуэхэм ядоlэпыкъу, псэзэпылъхьэпlэм ихуар къраш, ар я къулыкъум пщэрылъ къы щещІри. Тыншкъым апхуэдэу ущІэщІауэ ІэнатІэм упэрытыныр. Владимир сэбэп къыхуэхъуащ езыр зэрыгуапэр, цІыхугъэ зэрыхэлъыр, гъащІэр фІыуэ зэрилъагъур. Ар сыт щыгъуи щытащ нобэми къонэж къэзыухъуреихьхэм я щапхъэу, гуапагъэкІэ гъэнщіа адэу, адэшхуэу, гулъытэ зиіэ къуэшу, дэлъхуу.

Пенсэ кlуэн ипэ иужьрей илъэс 12-м Владимир суд пристав-гъэзэщ актуру Суд приставхэм я федеральнэ къулыкъум и управленэу КъБР-м щыІэм и Тэрч район къудамэм щылэжьащ, и пщэрылъхэр зыхуей хуэзэу игъэзащІэу.

Жыджэру ирихьэкіа лэжьыгъэр къызэзынэкіа, тІысыжауэ зызыгъэпсэху Владимир, япэми хуэдэу, сыт щыгъуи зэщІэкъуащ, жанщ, къэзыухъуреихьхэм ядэІэпыкъуну хьэзырщ, абы дзыхь къыхуащІ, и ныбжьэгъухэри, гъунэгъухэри, Іыхьлыхэри, благъэхэри егъэгушхуэф. Ар жыджэру хэтщ районым и жылагъуэ-политикэ гъащІэми. И къалэнкъым, ауэ гумызагъэщи, ар щІэх-щІэхыурэ матхэ «Терские новости» район газетым, милицэм и лэжьакіуэхэм, и гъэсэнхэу щытауэ щіэныгъэкІи къулыкъукІи къыщхьэпрыкІыжахэм я Іуэхум, гъащІэм топсэлъыхь.

Владимир къелъытэ и гъащІэр пщІэншэ мыхъуауэ. Ар арэзыщ и къекІуэкІыкІамкІэ, мэпсэу фІыуэ къэзылъагъу цІыхухэм къаухъуреихьу, и щхьэгъусэ Анфисэрэ абырэ пщІэрэ лъагъуныгъэрэ яку дэлъу къогъуэгурыкІуэ. Уи Іыхьлыхэм фіыуэ укъалъагъумэ, ціыхухэм пщіэ къыпхуащімэ, ныбжьэгъухэр пщІыгъумэ - ар насыпышхуэкъэ?!

Абы и къуэ закъуэ Хур Тимур КъБР-м и прокуратурэм прокурору щылэжьащ илъэс куэдкІэ. НобэкІэ Налшык къалэ администрацэм и Іэтащхьэм и къуэдзэ къулыкъум пэрытщ, апхуэдэуи ар и унафэщіщ Налшык къалэм и щіыпіэ администрацэм террорым, наркотикым зэрыпэщІэт лэжьыгъэр къызэгъэпэщыным, хабзэр зэрагъэзащІэм кІэлъыплъынымкІэ и ІэнатІэм. Владимир и гур хэзыгъахъуэ, гукъыдэж къезытщ и къуэрылъхухэр: нэхъыжь Алинэ архитектор ІэщІагъэм Москвэ щыхуоджэ, Іэминэ - КъБКъУ-м и медици-нэ факультетым, Тамир КъБКъУ-м и юридическэ факультетым щІэсхэщ, Иринэрэ Къантемыррэ школакіуэхэщ. Ахэр куэдрэ я хьэщІэщ дадэ Владимиррэ нанэ Анфисэрэ икІи ягъэгуфіэ еджэныгъэм щаіэ ехъуліэныгъэхэм-

ЗэрыжытІащи, Владимир жыджэрщ, абы фіэфіщ и унагъуэм щіыгъуу ди щіыуэпс дахэм зыщигъэпсэхуну, куэд щІеджыкІ къекІуэкІым щыгъуэзэн папщіэ, япыщіащ къыдэлэжьахэм - кіэщІу жыпІэмэ, тІысыжауэ зызыгъэпсэху пенсионерыр къэкІуэну жьыгъэми щышынэркъым, ар гукІи псэкіи гъащіэм и уэрыпіэм хэтщ,

ФІыуэ тлъагъу ди дэлъхум ІэфІыгъэрэ гуапагъэкlэ гъэнщlа псалъэ куэд зэхихынущ и ма-хуэм. Хур лъэпкъым къыбгъэдэкlыу дынохъуэхъу пщІэшхуэ зыхуэтщІ, Владимир. Уи узыншагъэр быдэу, уи унэм мамырыгъэрэ беягъэрэ щытепщэу, уи къуэрылъхухэм я ехъулІэныгъэм уигъэгушхуэу, уи гъащ о гъусэ Анфисэ къыпкъуэту упсэуну, уи гурылъхэмрэ мурадхэмрэ нэхуапІэ пхуэхъуну, укъыщалъхуа махуэр адэкІи куэдрэ бдэдгъэлъэпІэну ди гуапэщ.

ахагъэр зи ІэрыкІ

Граффити-сурэтыщі (райтер) і эщіагъэр илъэс мин бжыгъэ куэд и пэкіэ къежьащ - ціыхум бгъуэнщіагъхэм, къырхэм, мывэ кхъэлэгъунэхэм и гупсысэр сурэту е тхыпхъэу трищіыхьу зэрыщІидзэ лъандэрэ.

МЫ ІЭМАЛЫР адрей гъуазджэ ліэужьыгъуэхэм къазэрыщхьэщыкіыр, шэч хэмылъу, абы къыщыгъэлъэгъуар зэ еплъыгъуэкlэ къыбгурымыlуэнкlэ зэры-хъунурщ, щlагъыбээкlэ къызэрыlуэтарщ. Археологхэм къатlэщlыжахэм нэхъыбэу шыплъагъур ціыхухэр зэрыщакіуэу щыта Іэмалхэрщ, дыкъэзыухъуреихь дунейм и нэщэнэхэрщ, хьэкіэкхъуэкіэхэрщ. Апхуэдэ теплъэгъуэ телъыджэхэр пасэрейм къа Іэрыхьэ Іэмэпсымэ гуэрхэмк Іэ иратхъэу, фіамыщікіэ яціалэу щытамэ, иджы мы гъуазджэм и Іэмалхэр гъунапкъэншэщ икІи плъыфэбэш.

Нэхъыбэу граффитим зыщиужьауэ къалъытэр Америкэм и Штат Зэгуэтхэрщ. Ди къэралым 1980 гъэхэрщ ар «къыщихьар». Мы ІэщІагъэм дихьэхахэм ди адыгэ шІалэ къахэхъуащи, абы зыхуэдгъэзащ Іуэхум и піалъэр зэдгъэщіэну, сурэтыщіым и лэжьыгъэхэр зытеухуамрэ зыщІэхъуэпсымрэ тедгъэпсэ-

Гъурф Ренат и лэжьыгъэхэм ущеплъкіэ, сурэт гъуазджэм ар хуемыджауэ е зыгуэрым имыгъэсауэ уи фІэщ зэрыхъун шыі экъым. Илъэс 27-м и ныбжьыр иту абы блынджабэхэм сурэт телъыджэхэр трищІыхьын щІидзащ. Адыгэхэм къадекіуэкі лъэтеувэ тхьэлъэіум хьэлыуэ Іэнэм къытрихауэ шыта къэрэндашыр зы махуэм Іэпэгъу хуэхъужами ярейщ мы щіалэм. Илъэсиплі хъуауэ абы и Іэдакъэ къыщІэкІхэр дахэ къудейуэ къанэркъым, дэтхэнэми щ агъыбзэ щ элъщ, нэхъыбэм къыщыІуэтар сурэтыщІым и гум щыщіэрщ. Сурэт къэс - зы гупсысэ! Сурэт гъи - коронавирусым ціыхушхуэ зэрикъэс - зы гъащіэ іыхьэ! - Сурэт щІыныр ІэщІагъэ схуэхъуну зэи

сегупсысакъым икІи сыщІэхъуэпсакъым, уеблэмэ сыхуеджакъым. Ар къызыхэкІар схужыІэнуи къыщІэкІынкъым, ауэ си гъащІэм и зы Іыхьэ гуэрым ар къысхуэкІуащ, - жеІэ Ренат. - Москва къалэм илъэсипщІкІэ сыдэсащ, лэжьытащ, зым сыкъытемыувыІэфу. А зэманхэм, си зы ныбжьэгъу щІалэм сурэт шІыныр си сабиигъуэм сфІэфІу зэрыщытар игу къэкlыжри, къызэлъэlуат и пэш блыным бгъэм и сурэт хутесщІыхьыну. ИгъащІэм апхуэдэ лэжьыгъэ сщіатэкъым, ауэ, сэ езым згъэщіэгъуэжу, гугъу сыдемыхьу ар къызэхъуліат. Къэбэрдей-Балъкъэрым къыщызгъэзэжым, сызэлэжьынум сегупсысри, Белгород университетым Кооперацэмкіэ, экономикэмрэ хуитыныгъэхэмкіэ Налшык щиІэ и къудамэм бухгалтер ІэщІагъэр щызэзгъэгъуэтауэ диплом

сиІэми, зи ужь сихьар сурэт щІынырщ. Граффитир куэдым къазэрыгу рыІуэр щіалэгъуалэр зэрыкъуейщіей Іэмалущ. Уэ дауэ уеплърэ абы?

- Ар къэбгъэлъагъуэм елъытащ. Блынджабэм тхыгъэхэр тращІыхьу фильмым хэту япэ дыдэу щыслъэгъуар сыныбжьыщІэут. Абы щыгъуэм ар сигу дыхьатэкъым, ауэ сегупсысат а гъуазджэр нэхъ куууэ къэбгъэсэбэп зэрыхъунум. Сэ зи ужь ситыр мы Іэмалымкіэ шіыпіэхэр зэрызгъэдахэнырщ, фейцей хъуа блынхэр къэзгъэщІэрэщІэжынырщ, цІыхухэр щыгуфІыкІын хуэдэу.

Ди зэманым тхужымы э Іуэхугъуэхэмрэ гугъуехьхэмрэ абыкІэ къызэрыбгъэлъэгъуэфынуми къыхегъэщхьэхүкі ар гъуазджэ лізужьыгъуэхэм. Апхуэдэ лэжьыгъэхэри уиІэу гу лъыстащ. Сыт граффитик і э мы дунейм «пху-

жеІэнур»?

Усакіуэ, тхакіуэ, драма-

тург, публицист ціэрыіуэ

Къаныкъуэ Заринэ иджы-

благъэ Абхъазым и Тха-

кІуэхэм я ассоциацэм ха-

- ЗАРИНЭ хэлъхьэныгъэфІ

хуещІ абхъазхэмрэ адыгэ-

хэмрэ я литературэ щэнхаб-

зэ зэпыщІэныгъэхэр гъэбы-

дэным, зегъэужьыным те-

ухуауэ, - жеlэ абхъаз тхакіуэ

ціэрыіуэ, щіэныгъэлі Зан-

тарие Владимир. - Къаны-

къуэм «Рифмы на Рице»

фІэщыгъэм щІэт литературэ

фестиваль гъэщІэгъуэн ди

деж къыщызэригъэпэщащ.

гъэхьащ.

нэужь, гъащІэм нэгъуэщІу уеплъу, зэманым пщІэ нэхъ хуэпщІу уохъу. Ар къыщыбгурыІуэр зы гугъуехь гуэр упхыкіа нэужьщ. Сэ апхуэдэ піалъэ сијащ икји мы си јэщјагъэр икъукјэ согъэлъапіэ нэгъуэщіынэкіэ мы гъащіэм сеплъыну Іэмал къызэрызитам щхьэкіэ. Ахэрш иджыпсту си лэжьыгъэхэр зытезухуэр. ЦІыхур зыщІэгупсысыжын щхьэкіэ сщіаш къемэт махуэм теухуа зы лэжьыгъэ. Ар къызрызгъэлъэгъуэну щІыкІэм илъэс ныкъуэ хуэдизкІэ сегупсысагъэнщ. Къищынэмыщlayэ, «Фалъэ» зыфІэсщіа сурэтым ціыхум и Іитіымкіи тэрэзэхэр зэхүэдэү иІыгъыу исщІыхьащ псэуху фіымрэ Іеймрэ зэпишэчын, и зэманыр сэбэп пылъу къигъэсэбэпын зэрыхуейр щымыгъупщэн щхьэкіэ.

Тхужымы Тукты къанэ гугъуехьхэр жыхуэпіам ехьэліащ нэгъуэщі си зы лэжьыхьар, абы теухуауэ сэ езым сиІэ еплъыкІэр къыхэщу.

Зы Іуэхугъуэ гуэрым хэхауэ селэжьарэт жыпізу уиіз, Ренат?
- Дауи, сиіэщ. Псом хуэмыдэу уна-

гъуэм илъын хуей зэхущытыкІэхэм сыхуейт си лэжьыгъэ зыбгъупщІ тезухуэну. Ар сурэту къызэрызгъэлъэгъуэну шІым зэкІэ сегупсысу араш. Ди жагъуэ зэрыхъунщи, иужьрей илъэс 15 - 20-м, сэ гу зэрыслъытэмкіэ, куэдым ягъэлъапіэжыркъым ижь-ижьыж лъандэрэ адыгэ унагъуэм къыдэгъуэгурыкІуэу шыта хабзэхэр. ЦІыхухэм хуабагъэ яку дэлъыжыркъым, мащіэщ гумащіагъ зыхэлъыр. Нэгъуэщіу жыпіэмэ, ди зэманым дыхуэныкъуэщ ціыхухэр я гур зэіухауэ зэбгъэдэтыным. Сыхуейщ мис а ди гугъуехьхэри дызыхущІэкъун хуей лъапІэныгъэхэри къэзгъэлъэгъуэну.

Уи сурэт куэд хьэкіэкхъуэкіэхэм тебухуащ. Ар сыт къызыхэкІыр?

- Сфіэфіщ сыт хуэдэ псэущхьэ лізужьыгъуэри. Къапщтэмэ, гъащіэкіэ дызэджэжым, езы дунейм сыкІэлъыплъыну сфіэгъэщіэгъуэнщ, псэ зыіут апхуэдиз лізужьыгъуэр зыри зэмыщхьу къызэригъэщ ам куэдрэ согупсыс. Зэрыжысіащи, япэ дыдэчи блыным тесщіыхьар бгъэ сурэтт. Щыщіэздзагъащіэхэм хуэзэу, пылым и сурэт дагъэкіэ сщіауэ щытащ. Мазэ хуэдэкіэ селэжьат абы, плъыфэхэм нэгъуэщ плъыфэхэр я щылум теслъхьэурэ мызэ-мытгэу зезгъэхъуэжу. Ар апхуэдизкІэ сызытелэжьа сурэтщи, къытезгъэзэжу щіэрыщіэу схуэщІыжынуи си фІэщ хъуркъым. Ауэ а сурэтыр къыздэІэпыкъуауэ собж шыІэныгъэ зыхэслъхьэнымкІэ.

Нэгъуэщі сурэтыщіхэм я ІэдакъэщІэкІхэм зыщыбгъэгъуазэрэ?

Интернетымкіэ сыдихьэхыу сыкіэлъоплъ ди къэралым щымыщ ціыху зыбжанэм я лэжьэкІэм. Налшык къалэм - Пэжщ, апхуэдэ лэжьыгъэхэри сщіын щекіуэкі гъэлъэгъуэныгъэхэм сфіэфіу щІэздзащ. Балигъ ныбжьым уиува сокіуэ.

АПСНЫ АШЭКЭЫФФЦЭА РАССОЦИАЦИА

Алсны ашеке Рассоц даналала 2022 ш

Sapuna

АЛАХӘРАТӘ БИЛЕТ № 46

- Уи лэжьыгъэ нэхъ инхэм я гугъу уэзгъэщІынут.

- 2019 гъэм Псыгуэнсу къуажэм дэт псы игъэхъуапІэр къэгъэщІэрэщІэжыным си гуащІэ хэслъхьащ. Арт-объект нэхъ ину япэ дыдэу аращ сщІар - метри 10 и лъагагъыу сытету. Жылэдэсхэм яфіэхьэлэмэт хъун щхьэкІэ, абы и теплъэр мывэ чэщанэжьым ещхьу сщіат, и щіагъым деж щыт бгъэныщхьэ унэ цІыкІум адыгэ фащэ зыщыгъ щауэмрэ пщащэмрэ къызэдэфэу тесщІыхьащ. Жылэдэсхэм я мызакъуэу, гъунэгъу къуажэхэми къикІыурэ абы зэреплъыр си гуапэ хъуат. ИкъукІэ фіьщіэ ин яхузощі а лэжьыгъэр дзыхь къысхуэзыщіа, къыздэіэпыкъуа псоми.

Апхуэдэүи Налшык къалэм дэт Сабий унэм иппотерапие щрагъэкІуэкІ и пщІантІэм екіуэкі блыным псысэ ліыхъужьхэр тесщІыхьауэ щытащ. А сурэтхэм мыхьэнэшхуэ изот, цІыкІухэр таурыхъхэм хэт псэущхьэхэм зэрыдахьэхынум нэмыщікіэ, плъыфэ зэмыфэгъухэр я зыужьыныгъэмкІи узыншагъэмкІи сэбэп хъўну сыщогугъри.

Мы гъэм мэкъуауэгъуэ мазэм нэгъуэщТ си зы лэжьыгъэшхуэ Нарткъалэ щызэфІэзгъэкІащ. Гагарин Юрийрэ «Восток-1» кхъухьымрэ Техник ныбжьыщ Іэхэм я станцым и зы блыным метр 12 къызэщ и убыдэу къышызгъэлъэгъуаш.

Ди республикэм и Сабий сымаджэщым и къудамэхэм ящыщ зыр щылажьэ үнэм и блынхэм сурэт 75-рэ тесщІыхьащ. Си хьэпшыпхэр къасщтэри, абы щыгъуэм махуэ 11-кІэ а ІуэхущІапІэм сыщІэсат. Спортым ехъуліэныгъэ къышызыхьа ди лыхъужьхэри блыным тесщыхьауэ щыІэщ. Адыгэхэм я дзэпщ пашэу щыта Дыгъужьыкъуэ Къазбэч и сурэтри си еплъыкіэкіэ къэзгъэлъэгъуащ. Иужь дыдэу сыщылэжьа щІыпІэхэм я гугъу тщіымэ, ар ди Іуащхьэмахуэ лъапэ щыіэ «Горная сказка» ІуэхущІапІэмрэ Ингуш Республикэм и Нэзран къалэм щыІэ «Джуманджи» шхапІэмрэш.

- НэгъуэщІ уи зы сурэтым гу лъыстащ фащэ шхъуэкіэплъыкіэ зыщыгъ щауэрщ жыхуэс эр. Ауэ ц ыхухъум и нэкІур къэбгъэлъэгъуакъыми, абы и щхьэусыгъуэмкіэ сыноупщіынут.

- Ар сэрат, ди лъэпкъ фащэр зэрахьэу шышыта зэманым сыкъышыхутауэ щытамэ. Лъэпкъ хабзэхэм тету щыпсэуа а лъэхъэнэм щыщ Іыхьэ гуэр сыхуейт схэлъыну. Аращ сурэтым и щ агъыбзэр. - Сытым ущІэхъуэпсрэ?

- Сыкъыщыхъуа Нарткъалэ и теплъэр сурэткіэ згъэнщінну сыхуейт, фейцей хъуа блынхэр «згъэщІэращІэу». Апхуэдэуи согупсыс си ІэщІагъэм ныбжыш Іэхэр зэрыхэзгъэгъуэзэн, я гур дахагъэм къыхуэзыгъэушын дерсхэр къэкІуэнум къызэрызэзгъэпэщынум. - Уи мурадхэр Тхьэм къыуигъэхъулІэ,

ЧЛЕНСКИЙ БИЛЕТ № 4/4

Ласуриа М.Т.

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм

и 19-м Печатым и хуитыныгъэр

хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр

щіыналъэ Іуэхущіапіэм ятхащ

ПИ № ТУ07-00117-м щІэту.

Индексыр П 5894

Тиражыр 1.736

Заказыр №2100

Ренат!

RanyKofa

PHHADOU

Coaghactina

я в AПА 2022 г.

ПщІэ къыхуащіу

Епсэльар БАГЪЭТЫР Луизэщ.

«Форте» (Таганрог) «Спартак-Налшык» (Нал-шык) - 2:2 (0:1). Таганрог. «Форте Арена» стадион. Жэпуэгъуэм и 15-м. ЦІыху 450-рэ еплъащ.

> **Судьяхэр**: Дорошенкэ (Краснодар), Селезнёв (Воронеж), Типикин (Красно-

> «**Форте**»: Полетаев, Горюшкин, Балахонов, Машэжь, Муслуев, Мачилов, Могилев (Хлынов, 27), Володкин, Пашты (Карташов, 31), Магомедов, Юрченкэ (Саадуев, 27).

«Спартак-Налшык»: Сиукаев, Мэкъуауэ (Топурие, 64), Далиев, Белоусов, Ольмезов, Ашуев (ЛІуп, 69), Хьэшыр, Масленников, Жангуразов (Къумыкъу И., 78), Дэхъу (ХъутІэ, 46), Торосян. Топхэр дагъэкІащ: Хьэ-шырым, 39 (0:1). Магомедо-

вым, 59 (1:1). Жангуразовым, 63 (1:2). Магомедовым, 83 (2:2).

Дагъуэ къыхуащ ащ: Балахоновым, Ашуевым, Мэкъуауэм, Карташовым.

10-нэ дакъикъэм Ашуевым пенальти худэгъэкіакъым.

УРЫСЕЙ Федерацэм футболымкІэ и етІуанэ лигэм и Япэ гупым щекіуэкі зэхьэзэхүэм и япэ Іыхьэм еханэ увыпІэр нэхъ мыхъуми яІыгъыу яухыфын папщіэ мыхьэнэшхуэ зиіэ хуэдэ щытыкіэм гу лъызыта зэіущіэ щэбэт кіуам Таганрог щекІуэкІащ. Абы шызэхуэзаш апхуэдэ Іэмал къезыт щытыкІэр зэпэзыубыда щІыпІэ «Форте»-мрэ «Спартак-Налшыкымрэ».

Таганрогдэсхэм я джэгукІэм дэ нэхъ дыкІэлъоплъ, адыгэ щІалэ зыбжанэ зэрыхэтым къыхэкІыу. Абыхэм гупым мыхьэнэшхуэ зэраІэм и щыхьэтщ «Форте»-м и капитану Пащты Руслан зэрыщытыр.

Джэгугъуэ блэкіам иужь дыдэ увыпіэм щыт «ЕсэнтІыгум» ерагъкІэ 1:0-у текІўа ди щІалэхэм я мурадт фІыуэ зыкъагъэлъэгъуэну. Япэ дакъикъэхэм щыщІэдзауэ ахэр къаруушхуэкІэ ипэкІэ кІуэтащ, хэгъэрейхэр япэм икъукіэ Іэнкун ящіу. Дакъи- кіышхуа щыіэкъым. «Спар-

къипщІкІэ яхузэтеІыгъауэ так-Налшыкыр» нэхъыбэм аращ абыхэм хьэщіэхэм я ебгъэрыкіуэрт, «Форте»-м текъузэныгъэр. «Спартак- зихъумэжырт. Арщхьэкlэ ди Налшыкым» и ебгъэрыкІуэ- щІалэхэм аргуэру закъриныгъэ лъэщхэм ящыщ зыр гъэщащ зэрыбэлэрыгъ ха-«Форте»-м и гъуащхьэхъубзэм. Гупышхуэу ипэкІэ мэхэм къазэрыхуэгъэувы- кІуэта налшыкдэсхэм Маго-Іар футбол хабзэр я гъуэм медовыр яІэщІэкІри, 59-нэ къызэпау- дакъикъэм бжыгъэр зэпэмыжыжьэу дущ. Пенальти! Ар игъэзэ- хуэдэ ищ ыжащ. щІэну бгъэдыхьащ Ашуев Налшыкдэсхэм удын зэ-Мурад. Ди щІалэр апхуэди- рахуэхьыр иджыри зэ къазу хуэмыхуу метр пщы- гъэлъэгъуащ. Дакъикъэ кlузым и деж щыту гъуэм зыщыплІ нэхъ дэмыкlыу

еуати, таганрогдэсхэм я Жангуразовым «Спартакгъуащхьэтет Полетаевым Налшыкыр» япэ иригъэщытыншу къищтащ. Абый игъэдзыхакъым хита топыр зыми емыТусэу «Спартак-Налшыкыр». Ар гъуэм дыхьащ! Апхуэдэ ерыщу къаруу- къыщыхъу закъуэт акъуэщ адэкІи шхуэкІэ ебгъэрыкІуэрт. Хэ- икІи нэхъапэм абы хуэІэгъэрейхэм ахэр зэтраlы- зэу щыта Налшык и «Спаргъэн папщіэ къаруушхуэ так»-м и гъуащхьауэ іззэ ирахьэл эрт, мис иджы Лъэрыгу Виктор и зэф эк яІэщІэкІынущ жыпІэу. Апхэм

иІэу. Мыгувэу фэбжь игъуэтащ хэгъэрейхэм я капитан Пащты Руслани. Ари яхъуэжын хуей щыхъум гупым и пашэныр и пщэ къыдэхуащ Машэжь Ратмир икІи абы фІы дыдэу пэльэщащ. Апхуэдэу щыт пэтми, «Спартак-Налшыкращ»

«Форте»-м и тренер нэ-

хъыщхьэм псынщІэ дыдэу и

Іуэхур игъэзэкІуэжын мурад

футболиститІ ихъуэжащ,

бжыгъэр къызэІузыхар. Абы и гъуащхьауэ нэхъ Іэзэ Хьэшыр Алан, аргуэрыжьти, я хьэрхуэрэгъухэм я гъуэр хигъэщащ икіи 1:0-у хьэщІэхэр япэ ищауэ командэхэр загъэпсэхүнү икlащ.

Джэгум и етІуанэ Іыхьэри къызэрыщхьэщы-

Дакъикъэ жащ. Угловойм абы къыщыкъыпызыщэн къыкъуэкlауэ дыщыгугъынщ.

ТекІуэныгъэ къахуэзыхь бжыгъэм зэрытехьам гугъэ дигъэщІат Урысей Федерацэм футболымкІэ и етІуанэ лигэм и Япэ гупым и командэ нэхъыф ихым ди щ алэхэр яхыхьэнымкІэ ар лъэбакъуэ лъэщу. Ди жагъуэ зэрыхъущи, зэкІэ ды-къэпцІащ. Магомедовыр аргуэру ди гъуащхьэхъумэхэм яІэщІэкІри, Іуэхур 2:2-м хуигъэкІуащ. Арати, ищхьэкіэ заіэтыну яіа іэмалыфІыр налшыкдэсхэм зыІэщІагъэкІащ икІи щхьэж и увыпІэм къинэжауэ зэхьэзэхуэм и япэ къекіуэкіыгъуэр иухащ. АдэкІэ зэпеуэр нэхъ гуащІэж зэрыхъунум шэч хэлъкъым.

АдэкІэ щыгъуазэ фыхуэтщІынщ иужьу зэхэта адрей зэlущlэхэм къарикlуа бжыгъэхэм: «**ЕсэнтІыгу**» (ЕсэнтІыгу) - «Ротор» (Волгоград) - 0:6, CKA (Дон Iyc Ростов) «Кубань-Холдинг» (Павловскэ) - 0:1, «Динамо» (Ставрополь) - «Алания-2» (Владикавказ) - 2:2, «Мэшыкъуэ КМВ» (Псыхуабэ) - «Леги**он**» (Мэхъэчкъалэ) - **1**:**5**, «Черноморец» (Новоро-сийск) - «Дружба» (Мейкъуапэ) - 6:1, «Чайка» (Песчанокопскэ) - «Биолог-Новокубанск» (Прогресс) - 1:0.

КъыкІэлъыкІуэ «Спартак-Налшыгъуэр кым» Волгоград щригъэкІуэкІынущ. Жэпуэгъуэм и 22-м ди щалэхэр яјущэнущ зэхьэзэхуэм бжьыпэр щызыІыгъхэм «Ротор»-м.

ЖЫЛАСЭ Замир.

Урысей Федерацэм футболымкіэ и етіуанэ лигэм

,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,							
	Командэхэр	Дж.	Къ.	3.	ΦΙ.	T.	Ο.
1.	«Черноморец»	13	9	3	1	26-9	30
2.	«Чайка»	13	9	3	Ιi	19-3	30
3.	«Ротор»	13	8	3	2	30-10	27
4.	«Кубань Холдинг»	13	8	0	5	19-19	24
5.	«Биолог-Новокубанск»		6	3	3	18-12	21
6.	«Форте»	13	5	5	3	18-14	20
7.	«Спартак-Налшык	13	5	4	4	24-20	19
8.	CKA	13	4	5	4	13-14	17
9.	«Мэшыкъуэ-КМВ»	13	3	4	6	15-22	13
10.	«Динамо» Ст.	13	2	6	5	13-17	12
11.	«Дружба»	12	3	3	6	14-20	12
12.	«Легион»	13	2	3	8	12-25	9
13.	«Алания-2»	13	1	4	8	10-27	7
14.	«ЕсэнтІыгу»	13	1	2	10	5-24	5

и Япэ гупым зэхьэзэхуэр зэрыщек үзк Іыр

● КБР-м щыІэ МВД-м къет

Шэч зыхуащІыр яубыдащ

2022 гъэм шыщхьэуІум и 22-м Урысей МВД-м Налшык къалэм щи в управленэм зыхуигъэзащ илъэс 27-рэ хъу цІыхубзым. Щхьэусыгъуэр «Лианэ» зи цІэм хьэпшып зэмылІ эужьыг ъуэхэр кърищэну къыхуиг ъэлъаг ъуэу сом 22600-рэ зэры эщихарщ.

ЛЪЭІУР къызыбгъэдэкіым зэрыжиіамкіэ, мы гъэм и накъыгъэ мазэм социальнэ сетхэм къыщигъуэтащ хьэпшып зэмылІэужьыгъуэхэр зэращэр къизылъхьа гуп икІи сабий щыгъынхэр къыхуаутІыпщыну къыхуагъэлъэгъуа счётым ахъшэр игъэкІуащ. Мы гъэм и мэкъуауэгъуэм къищэхуар къищтэжын хуейт. АрщхьэкІэ, къезыщам зыгуэрхэр къигупсысурэ хьэпшыпхэри къыхуиутІыпщыртэкъым, ахъшэри къритыжыртэкъым.

Ар къыщалъыхъуэм, Налшык къалэм и УМВД-м и лэжьакІуэхэм шэч зыхуащІыр яубыдащ. Ар илъэс 26-рэ хъу бахъсэндэс цІыхубзырщ. Абы зиумысыжащ ищІамкІэ. Уголовнэ Іуэху къаІэтащ.

ХэщІыныгъэу сом 25000-рэ

2022 гъэм жэпуэгъуэм и 9-м Урысей МВД-м Іуащхьэмахуэ районым щи і э и къудамэм и плъыр частым зыхуигъэзащ Гундэлэн щыпсэу, илъэс 63-рэ зи ныбжь цІыхухъум. Щхьэусыгъуэр и унэм сом мини 3 и уасэ Іэпщэ сыхьэтрэ сом 25000-рэ зэрыщ эк үэдык арт.

КЪУДАМЭМ уголовнэ къэлъыхъуэныгъэмкІэ и лэжьакІуэхэм къыщ агъэщащ ар зыщ ар: мызэ-мыт эу зи суд ящ а и къуажэгъурауэ къыщіэкіащ. Ціыхухъум илэжьамкіэ зиумысыжащ, абы теухуа уголовнэ Іуэху къаlэтащ. **ДЫГУЛЫБГЪУ** Жантинэ.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа

Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкіэ

бжыгъэхэм, къыщаІэта

ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь.

Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху

еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту

ШЫТКЪЫМ

Газетыр Іэ тезыдзахэм

яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ

КъБР-м федеральнэ пощт

зэпышІэныгъэхэмкІэ и

управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Музыкэ школыр къызэІуахыж

Мы гъэм яухынущ Къэбэрдей уэрамым тет Сабий музыкэ еджапІэ №2-р сыткІи зыхуей хуагъэзэныр.

1903 гъэм яухуауэ щыта ІуэхущІапІэр 1962 гъэм Музыкэ школу зэрагъэпэщыжат. Лэжьыгъэхэр яухмэ, Музыкэ школым и юбилейр ягъэлъэпІэнущ. «Шэнхабзэ» лъэпкъ проектым хыхьэу йокlуэк мы

Іуэхур. Еджапіэм и Іуплъапіэр ягъэкъабзэри къагъэщіэрэщіэжащ, унащхьэр зэрахъуэкіащ, псы зрикіуэ бжьамийхэр, ток кlaпсэхэр щlэрыпсщ. Пэш блынхэр иджырей ІэмалхэмкІэ зэрахьащ. Бжэ блыпкъхэр, бжэхэр, лъэгухэр зыхуей хуагъэзэну къапэщылъщ. ДызыхуэкІуэ зэманым ІуэхущІапІэм и Іэгъуэблагъэр ягъэдэхэнущ, ар къызэрыхухьари зэрахъуэкІынущ. Илъэс 60-кІэ узэІэбэкІыжмэ, школыр къышызэІуахам,

абы цІыху 29-рэ екІуалІэрт. Мы зэманым еджакІуэ 400-м музыкэ щІэныгъэ щызрагъэгъуэт, макъамэ Іэмэпсымэ зыбжанэм щыхуагъасэ. ФІыуэ зэрырагъаджэм и щыхьэтщ я гъэсэнхэр зэпымыууэ зэпеуэхэм пашэ зэрышыхъур.

КъБР-м ШэнхабзэмкІэ и министерствэм художественнэ егъэджэныгъэмкІэ и методикэ центрым и унафэщІ Бэрбэч Беслъэн хъыбар къызэрыдигъэщ амк в, республикэм гъуазджэхэмк э и сабий школ 28-м щыщу 12-р зэрагъэпэщыжащ, ІэмэпсымэщІэхэр щІагъэуващ.

- ГъуазджэхэмкІэ сабий школхэр иджырей мардэхэм тету лэжьапхъэщ, егъэджакіуэхэм я щіэныгъэкіи, Іэмэпсымэ и лъэныкъуэкІи къызыхуэтыншэу. Абы мыхьэнэшхуэ иІэщ, сыту жыпІэмэ гъуазджэ еджапІэхэм къакІуэхэм я бжыгъэм къыхохъуэри, - жиІащ Бэрбэчым. - Ди республикэм и унафэщіхэри хущіокъу сабийхэм я художественнэ щіэныгъэм зэрызрагъэужьыным.

Тхыгъэри сурэтри ТЕКІУЖЬ Заретэ ейщ.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр:

ЖьэкІэмыхъу Маринэ (унафэщІ-редактор), Ширдий Маринэ (унафэщІ-Къаншокъуэ редактор). Эллэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, Нэ-щІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ЩхьэщэмыщІ

редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33: жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66

ТЕЛЕФОНХЭР:

Къыдэзыгъэкіхэмрэ редакцэмрэ я хэщіапіэр: 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

АССОЦИАЦИЯ ПИСАТЕЛЕЙ АБХАЗИИ драматическэ

(12+)

Абы и пьесэм къытращІыкІа «Сария» спектаклыр Абхъаз театрым къыщагъэлъагъуэ. Си гуапэщ Заринэ ди гупым къызэрытхыхьар икІи сохъуэхъу ехъуэлІэныгъэщІэхэм щымыщІэу псэуну.

• Хъыбар гуапэ

Апхуэдэу Сыхъум къалэм иджыблагъэ Къаныкъуэм къыщратыжащ Абхъазым и Журналистхэм я зэгухьэныгъэм зэрыхагъэхьам и щыхьэт тхылъыр. Абы щыІэ и лэжьэгъухэм жаlащ Заринэ

публикэм къыщыхъу Іуэхугъуэхэр екјуу утыку къызэрырихьэр. Къаныкъуэм АР-р Іыхьэ-

илъэс 30-м щ игъуауэ а рес-

лейуэ фіыуэ щіилъагъу щхьэусыгъуэ нэхъыщхьэр Абхъазым и щхьэхуитыныгъэм щІэбэну (куржы-абхъаз зауэм) Заринэ и дэлъху Къаныкъуэ Нурхьэлий и псэр зэритарщ. Леоным и орденыр зыхуагъэфэща, лІыхъужьыгъэ къигъэлъагъуэу дунейм ехыжа шІалэм и цІэр Гагры дэт курыт еджапІэ №1-м зэрехьэ.

ИНЭРОКЪУЭ Данэ.

МЫ КЪЫДЭКІЫГЪУЭМ ЕЛЭЖЬАХЭЩ:

жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Джатокъуэ Марьянэ, корректорхэу Щоджэн Заирэ (1, 3-нэ нап.), Нэжьокъуэ Заирэ (2, 4-нэ нап.).

Компьютеркіэ газетым и теплъэр ящіащ Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ.

Сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ.

357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокі.